

Mediakasvatus osana varhaiskasvatuksen arkea

Mediakasvatusopas Päiväkoti Teemulaan

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi
Sosiaalipedagogisen varhais- ja
nuorisokasvatuksen perhetyön
polku
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Kaisa Tynkkynen
Ida Paavolainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Koulutusohjelma

PAAVOLAINEN, IDA
TYNKKYNNEN, KAISA:

Mediakasvatus osana
varhaiskasvatuksen arkea
Mediakasvatusopas Päiväkoti
Teemulaan

Sosiaalipedagogisen varhais- ja nuorisokasvatuksen perhetyön polku
opinnäytetyö, 48 sivua, 21 liitesivua

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön aiheena oli mediakasvatus osana varhaiskasvatusta. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena. Aihe tuli toimeksiantaja Päiväkoti Teemulalta. Mediakasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta nyt ja tulevaisuudessa uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä.

Opinnäytetyön tavoite oli tuottaa mediakasvatusopas ja toimintakortit Päiväkoti Teemulaan ja osallistaa lapset ja varhaiskasvatuksen työntekijät oppaan sisällön tuottamiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä mediakasvatusta Päiväkoti Teemulan toiminnassa, vahvistaa lapsiryhmän osallisuuden tunnetta ja saada oppaasta työntekijöitä parhaiten palveleva kokonaisuus, jotta sitä hyödynnettäisiin tulevaisuudessakin.

Päiväkoti Teemulassa järjestettiin mediaviikko, josta saatiin vahvistusta lapsinäkökulman tärkeyteen ja lasten osallisuuden merkitykseen mediakasvatuksessa. Tämän viikon, työntekijöiden toiveiden ja uuden varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta laadimme mediakasvatusoppaan ja toimintakortit päiväkodille

Opinnäytetyöprosessin tuotos antaa ajankohtaista tietoa mediakasvatuksesta ja toimintakortit mahdollistavat aiheen toteuttamisen varhaiskasvatuksen arjessa. Mediakasvatuksen tuotoksia voidaan hyödyntää luontevasti osana pedagogisen dokumentoinnin reflektiovaihetta ja muokata varhaiskasvatusta lapsilähtöisemmäksi.

Asiasanat: osallisuus, lapsilähtöisyys, mediakasvatus, monilukutaito, varhaiskasvatussuunnitelmat

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

PAAVOLAINEN, IDA
TYNKKYNEN, KAISA:

Media education as a part of
children`s day at kindergarten.
Media guidebook for kindergarten
Teemula.

Bachelor's Thesis in Social Pedagogy for Work with Children and Young
People 48 pages, 21 pages of appendices

Spring 2018

ABSTRACT

The subject of this thesis was media education as a part of children's day at kindergarten. The thesis was made functional. The subject of this thesis was commissioned by kindergarten Teemula. Media education is an important part of early childhood education, it includes in early childhood education plans.

The target of the thesis was to produce a media guidebook and activity cards for kindergarten Teemula employees, and involve the children, parents and employees in the process. The purpose was to increase media education in Kindergarten Teemula and increase children`s participation and find out how they like to learn and do things with media.

Mediaweek was in a big part of functional thesis. The aim was to get knowledge about children's opinion and to find out what kind of guidebook and activity cards would be the best for the employees as well.

Media guidebook and activity cards gives current information about media education and activity cards will ease to include media education in early childhood education. Media products can be used as a part of pedagogical documentation reflecting phase.

Key words: participation, child orientation, media education, multiliteracy, early childhood education plans

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Opinnäytetyön aihe, tausta, ja toimintaympäristö	2
2.2	Tarkoitus, tavoitteet ja tuotos	3
3	VARHAISKASVATUKSEN MERKITYS MEDIKASVATUKSELLE	4
3.1	Lasten osallisuus	4
3.2	Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa	6
3.3	Lapselle ominainen tapa toimia ja oppia	7
3.4	Digitaalisuus ja pedagoginen dokumentointi	9
3.5	Monilukutaidon merkitys lapsen kehityksessä	10
4	MEDIKASVATUS LAPSEN ELÄMÄSSÄ	12
4.1	Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa	12
4.2	Lapsi mediamaailmassa	13
4.3	Mediakasvatuksen merkitys lapselle	15
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	17
5.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	17
5.2	Toiminnallisen viikon suunnittelu ja aineistonkeruu menetelmä	18
5.3	Teemulan mediaviikon toteutus	19
6	MEDIKASVATUSOPAS	29
6.1	Oppaan ja toimintakorttien suunnittelu	29
6.2	Oppaan ja toimintakorttien sisältö	30
7	OPINNÄYTETYÖ PROSESSIN ARVIOINTI	37
7.1	Toiminnallisen viikon arviointi	37
7.2	Oppaan arviointi	39
7.3	Luotettavuus ja eettisyys	40
8	POHDINTA	42
	LÄHTEET	45
	LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Mediakasvatus ei rajoitu vain yhden median ilmiön tai laitteen ympärille, vaan tärkeämpää on tunnistaa mediakasvatus osaksi varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Mediaan liittyvät sisällöt ja välineet muuttuvat nopeasti, joten varhaiskasvattajan on mahdotonta hallita kaikkia osa-alueita, vaan tärkeintä on keskittyä lapsien mediamailman ilmiöihin ja käsitellä niitä sisällöllisesti osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. (Mertala & Salomaa 2016, 157,173.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nostaa monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologian yhdeksi laaja-alaisen osaamisen alueeksi. Monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologian tietous ovat tärkeä osa lasten arkea, ja ne ovat mukana ihmisten vuorovaikutuksessa toisiinsa. Monilukutaidon keskeisin asia on erilaisten viestien ymmärtäminen ja vastavuoroisesti niiden tuottaminen moninaisin keinoin. Medialukutaito on yksi monilukutaidon lukutaidoista. Mediakasvatus käsitteenä on tuotu ensimmäistä kertaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2016.) ja sen tavoite on tukea lapsien aktiivista osallistumista ja ilmaisua yhteisössään. Mediakasvatuksessa tutustutaan medioihin, tuotetaan sitä itse ja harjoitellaan mediakriittisyyttä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23-24, 44.)

Toiminnallinen opinnäytetyö käsittelee mediakasvatusta varhaiskasvatuksen näkökulmasta, ja työn tavoite on tuottaa mediakasvatusopas Päiväkotiteemulaan ja osallistaa oppaan tuottamiseen henkilökunta ja lapset. Lasten osallisuuden mahdollistamiseksi toteutimme päiväkodissa toiminnallisen mediakasvatusviikon. Työn tarkoitus on lisätä mediakasvatusta Päiväkotiteemulan toiminnassa ja vahvistaa lasten osallisuutta yhteistyössä henkilökunnan ja huoltajien kanssa. Oppaan tarkoitus on antaa henkilökunnalle konkreettisia toimintamalleja ja ideoita mediakasvatuksen ohjaamiseen.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön aihe, tausta, ja toimintaympäristö

Mediakasvatus on opastusta mediataitoihin, jotka ovat tärkeitä taitoja ja isossa osassa nykyajan yleissivistystä (Merilampi 2014, 9). Aiheena mediakasvatus on ajankohtainen. Mertalan mukaan mediakasvatus on mahdollista toteuttaa arkipäiväisissä tilanteissa tarttuen lasten mielenkiinnon kohteisiin. Mediakasvatusta suunniteltaessa on tärkeää huomioida lasten kiinnostuksen kohteet, jotta lapsen oma kokemus pääsee osaksi pedagogista toimintaa. (Siljamäki 2017, 45.)

Mediasta on tullut osa lasten joka päiväistä elämää. Kasvattajien ei tule pelätä, että mediakasvatus tuottaa lisää töitä, vaan sen voi toteuttaa osana muuta toimintaa. Mediakasvatuksen ei tarvitse olla erillinen tuokio, vaan tärkeintä on tiedostaa median arkisuus ja jatkuva läsnäolo. (Kylmänen 2010, 8-9.)

Sosionomiopintojen aikana olemme opiskelleet mediakasvatusta osana varhaiskasvatuksen opintoja ja täydensimme osaamista Mediamatka-kurssilla. Näiden lisäksi olemme harjoitelleet mediakasvatuksen taitoja varhaiskasvatuksen työharjoitteluissa. Oma innostuksemme mediakasvatuksen mahdollisuuksiin ohjasi meitä työn tekemisessä. Teemme toiminnallisen opinnäytetyön parityönä. Opinnäytetyö prosessi käynnistyi, kun saimme toimeksiannon Päiväkoti Teemulalta.

Toimintaympäristönä Päiväkoti Teemula on kodinomainen päiväkoti, jossa on 24 hoitopaikkaa. Teemula sijaitsee Lahdessa Kasakkamäentie 16:ssa. Teemulassa työskentelevät päiväkodin esimies lastentarhanopettaja Tinttu Helander, lastenhoitaja/lähihoitaja Maria Sassila ja lastenohjaaja Minna Rissanen. Päiväkodissa toimitaan pienryhmissä iän mukaan. Päiväkoti Teemulassa lapsi kohdataan yksilönä, ja jokainen lapsi tunnetaan hyvin. Pieni ryhmäkoko takaa sen, että päivärytmi on joustava. Päiväkodissa tehdään tiivistä yhteistyötä lasten perheiden kanssa, ja heidän toiveensa ja tarpeensa otetaan huomioon toiminnassa. Syliä on aina tarjolla, ja

aikuiset ovat aktiivisesti kuulemassa ja näkemässä päiväkodin lapsia. (DILA 2017.) Tällä hetkellä päiväkodissa on 17 lasta, joista osa on alle kolmevuotiaita. Päiväkodissa toimii kolme pienryhmää jotka ovat Tiitiäiset (alle kolmevuotiaat lapset), Pupuset (kolmesta viiteen vuoteen) ja Vekarat (viidestä kuuteen vuoteen).

Päiväkoti Teemula on osa Diakonialaitos Lahtea, ja sen toiminta erottuu muista yrityksistä siinä, että toiminnalla ei tuoteta voittoa yksittäisille tahoille. Toiminnan tuotto käytetään diakoniatyöhön, jolla autetaan vähäosaisia. Päiväkodin naapurissa asuu ikäihmisiä, ja Teemuntalossa toimii myös muistisairaiden yksikkö Marie-koti. Yhteistyö eri sukupolvien välillä toteutuu yhteisissä tapahtumissa ja arjessa. (DILA 2017.)

2.2 Tarkoitus, tavoitteet ja tuotos

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä mediakasvatusta osana Teemulan toimintaa ja vahvistaa lapsiryhmän osallisuuden tunnetta yhteistyössä henkilökunnan, lapsien ja perheiden kesken. Opinnäytetyön tavoite on tuottaa mediakasvatuksen opas ja toimintakortit päiväkotia Teemulaan ja osallistaa lapset ja aikuiset oppaan ja toimintakorttien sisällön tuottamisen prosessissa. Toiminnalliset ohjaukset lasten kanssa antavat mahdollisuuden tutkia mediakasvatuksen eri keinoja ja lisäsivät tietoutta osallisuudesta ja menetelmistä käytännössä.

Konkreettinen tuotos on opas Teemulan varhaiskasvatuksen ammattilaisille mediakasvatuksen sisällöstä tiivistetysti, tietoa materiaaleista ja toimintakortit pedagogisen suunnittelun tueksi. Opinnäytetyössä tuotosta tarkastellaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten, uuden varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin näkökulmasta.

3 VARHAISKASVATUKSEN MERKITYS MEDIAKASVATUKSELLE

3.1 Lasten osallisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) osallisuus nostetaan yhdeksi aiheeksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa. Lasten ja huoltajien osallistaminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on olennainen keino varhaiskasvatuksen osallisuuden lisäämiseksi ja toimintakulttuurin kehittämiseksi. Lapsen osallisuutta yhteisöön parannetaan positiivisella kokemuksella aidoista kohtaamisista ja tuntemusta ymmärretyksi tulemisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30.) Esiopetussuunnitelmassa osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat demokraattisen toiminnan lähtökohtia. Lasten osallistamisen tavoitteena on luoda merkitys sopimusten ja toiminnan välille, jotta he saavat kokemuksia arvostavasta kohtaamisesta. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2016, 18-19.)

Yhteiskunnallinen näkökulma lapsen osallisuuteen löytyy lasten oikeuksien sopimuksessa (61/1991). Sopimuksen 12. ja 13. artiklassa on kirjattu, että lapsella on oikeus tuoda julki näkemyksensä omista asioista, ja hänellä on oikeus ilmaista mielipiteensä julkiseksi suullisesti, kirjallisesti, taiteen muodossa tai hänen itse valitsemalla tavalla. Lapsen osallisuuden toteutumisella on pitkä kehityskaari, joka Turjan mukaan siirtyy käytäntöön hitaasti kasvattajien asenteiden muuttuessa ja taitojen kehittyessä (Turja 2007, 169).

Osallisuudella on myös pedagoginen näkökulma. Lapsen ajattelun taidot kehittyvät, kun hänelle annetaan mahdollisuus tuoda julki omia mielipiteitä, haaveita ja kokemuksiaan. Lasten mielipiteiden kuunteleminen ja huomioon ottaminen ei voi käytännössä tarkoittaa jokaisen henkilökohtaisen toiveen toteutumista, vaan mielipiteet antavat mahdollisuuden neuvotteluun ja vuorovaikutteiseen keskusteluun sekä demokraattisten päätösten tekemiseen. Omien mielipiteiden

perustelemisen opettelemisen antaa mahdollisuuden ymmärtää myös muiden erilaisia ajatuksia. (Turja 2007, 170-171.)

Osallisuuden tarkastelua varten on monia malleja. Yksi niistä on Nigel Thomasin (2002) osallisuuden ulottuvuudet, jossa lapsen kokemukset osallisuudesta ovat mukana prosessissa. Osallisuus jakaantuu kuuteen eri mahdollisuuteen: Ensin lapsella pitäisi olla mahdollisuus valita osallistuuko hän meneillään olevaan projektiin. Tämän jälkeen hänen pitää saada tietoa projektin aiheesta ja omasta roolistaan siinä. Kolmanneksi lapsen pitää saada vaikuttaa projektin prosessiin, eli mitä asioita käsitellään. Neljäs ulottuvuus liittyy mahdollisuuteen ilmaista itseään. On tärkeää, että lapselle annetaan aikaa kertoa omia ideoita. Viides osallisuuden ulottuvuus on mahdollisuus saada tarvittavaa tukea itsensä ilmaisemiseen. Lapsi tarvitsee rohkaisua itsensä ilmaisuun, ja tässä aikuinen voi toimina hyvänä tukena. Viimeinen osallisuuden ulottuvuus liittyy itsenäisten päätösten tekemiseen. Osallisuuden ulottuvuudet toteutuvat hyvin eri tavalla jokaisella lapsella, ja aikuisen pitää kuunnella lapsia herkillä korvalla ja rohkaista lapsia tekemään päätöksiä itsenäisesti. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 153-154.)

Lasten osallisuuden toteuttamisesta huolehtiminen osoittaa lapselle aikuisen arvostuksen. Lapsille annetaan mahdollisuus toteuttaa omaa osaamistaan ja kehittyä tutussa yhteisössä. Aikuisen pitää rohkaista itseään ja tutustua uusiin asioihin yhdessä lasten kanssa. Tämä vaatii varhaiskasvattajilta luottamusta omiin taitoihinsa ja vahvaa työyhteisön tukea kohdatessaan uusia asioita. (Turja 2016, 52-53.) Osallisuuden pedagogiikka toimii mediakasvatuksessa aikuisen ja lapsen vastavuoroisen oppimisen ja jaetun tiedon pohjana. Mediakasvatuksessa ei kasvattajan tarvitse tietää kaikkea, vaan yhdessä oppiminen ja yhteisesti tiedon lisääminen on tärkeämpää. (Kupiainen & Sintonen 2009, 167.) Lasten osallisuudessa tavoitellaan innovatiivista toimintakulttuuria, jossa on mahdollista luoda uutta mediakasvatuksen keinoin ja tämän jälkeen jakaa tieto muille. Osallisuuden kulttuurin toteutuminen edellyttää

uuden toimintatavan vakiintumista lasten ja aikuisten maailmoissa yhdessä ja erikseen. (Kupiainen & Sintonen 2009, 167; Turja 2016, 53.)

Ammattilaisen oman kasvun näkökulma on merkittävä tekijä lasten osallisuuden takaamisessa. Aikuisen tehtävä on ottaa lapsen mielipiteet vakavasti, vaikka ne olisivat ristiriidassa omiin asenteisiin ja lähtökohtiin nähden. Lasten ajatuksia tulee tulkita hänen omista lähtökohdista ja kokemuksista eikä aikuisen näkökulmasta. (Turja 2007, 174-175.)

3.2 Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa

Tärkein asia lapsilähtöisyydessä on toimiva lapsiryhmä, jossa jokainen jäsen kokee olevansa osa ryhmää. Ryhmä ja yhteisö tulee rakentaa lapsiryhmälle toimivaksi ja yksilöllisyyttä sallivaksi. Kun ryhmä voi hyvin lasten toiminta, luovuus ja vuorovaikutus ovat toimivaa. (Vainio 2014, 60-61.)

Lapsilähtöisyyden toteutuminen edellyttää jokaisen lapsen yksilöllisyyden kunnioittamista ja tarpeiden tunnistamista. Jokainen lapsi tulee huomioida yksilönä eikä ainoastaan osana ryhmää. Lapsen omat toiveet, tarpeet ja näkemykset tulee huomioida ja kunnioittaa lapsen omaa asiantuntijuuttaan omassa elämässään. (Kalliala 2008, 22.) Lapsi on oman elämänsä asiantuntija, ja tämän vuoksi lapsen tulee saada olla osallinen omaan päiväänsä, arkeensa ja elämäänsä. Lapsilähtöisyydessä lapsen oma vaikuttaminen asioihin iästä riippumatta on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien täytyy huolehtia, että lasten mielipiteet, palautteet, aloitteet ja näkökulma vaikuttavat arkeen. Lapsen näkökulman vieminen arkeen on lapsilähtöisyyttä. (Vainio 2014, 67-68.)

Lapsilähtöisessä pedagogisessa suunnittelussa on tärkeää, että varhaiskasvattajan työssä yhdistyy pedagoginen työ ja lapsen kiinnostuksenkohteet arjesta nouseviin sisältöihin. Lapsilähtöisessä suunnittelutyössä tärkeitä tekijöitä ovat tavoitteellinen pedagoginen toiminta ja tietämys lapsiryhmästä. Lapsilähtöisyydessä lapsen etu menee kaiken edelle varhaiskasvatuksen maailmassa. Työntekijöiden pitäisi aina

muistaa, että varhaiskasvatus on palvelua lapsille ja toimintaa tarkasteltaisiin siinä suhteessa, kuinka se palvelee lasta ja tämän etua. Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsen tulee olla keskiössä, eivätkä aikuisten toiveet ja tarpeet. (Vainio 2014, 52,70.)

3.3 Lapselle ominainen tapa toimia ja oppia

Tutkiminen

Lapsilla on luontainen tarve hankkia tietoa, ja he ovat uteliaita ympäristönsä tutkijoita. Aikuiselle itsestään selvät ympäristön esineet, asiat ja ilmiöt ovat lapsille opettavaisia ja kiinnostavia tekijöitä. Varhaiskasvatuksessa ympäristöllä on suuri merkitys lapsen oppimiselle. Oppimisympäristön luomiseen käytetään henkilökunnan osaamista, ja lapset on hyvä ottaa kehitystason mukaan osaksi suunnittelijatiimiä. (Gyekye & Nikkilä 2013, 71.) Varhaiskasvatuksessa on tärkeää tukea lapsen valmiuksia oman ympäristön havainnointiin ja tutkimiseen. Oppimisympäristössä tehdyt havainnot ja kokemukset tukevat lasta ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittävät lasta ajattelijana ja oppijana. Lasten kasvava taito nimetä erilaisia asioita ja käsitteiden käyttäminen edistävät monilukutaitoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.)

Leikkiminen

Leikkiminen on isossa osassa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen tuleekin tarjota mahdollisuus monipuolisiin leikkeihin. Leikkiessä lapsi oppii ja kehittyy. Leikki on luontainen tapa olla ja elää sekä ymmärtää maailmaa. Leikki tuottaa lapsille onnellisuutta ja vahvistaa heidän itsetuntoaan. Leikkiessään lapsilla yhdistyvät tärkeät oppimista edistävät tekijät: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38.) Lapset oppivat monia asioita leikkiessään. Vuorovaikutustaidot kehittyvät, kun lapset leikkivät keskenään. Kasvattajilla on tärkeä tehtävä havainnoida leikkiä ja tarvittaessa ohjata sitä oikeaan suuntaan. Varhaiskasvatuksessa on

erityisen tärkeää, että leikkiin on monipuoliset tarvikkeet ja tilat. (Gyekye & Nikkilä 2013, 72.)

Aikuisten on tärkeää tuntea lapsille suunnattua mediaa. Median tunteminen on hyvä apu lasten leikin ymmärtämisessä. Myös monipuoliset pelit ja digitaaliset välineet voivat olla osana leikkiä. Kun ympäristö kannustaa leikkiin, myös aikuinen oppii. Lasten vanhempien kanssa käydyt keskustelut lasten leikeistä edesauttavat leikkien jatkumista myös kotona. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Liikkuminen

Varhaiskasvatuksessa lapsia kannustetaan monipuoliseen liikkumiseen. Liikkuessaan lapset oppivat kehontuntemusta ja hallintaa ja motorisia perustaitoja, esimerkiksi tasapainoa. Fyysinen aktiivisuus edesauttaa lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Aikuisten tehtävänä on ohjattujen tuokioiden lisäksi havainnoida ja mahdollistaa lasten omatoiminen liikunta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46.) Aikuisen on tärkeää havainnoida, mitä lapsi on mahdollisesti oppimassa toimintansa myötä ja tämän mukaan luoda mahdollisuuksia taitojen harjoitteluun sekä kehittymiseen. Päiväkodin piha ja sisätilat on hyvä suunnitella niin, että monipuolinen liikkuminen on mahdollista koko päivän ajan. (Gyekye & Nikkilä 2013, 72.)

Taiteellinen kokeminen ja ilmaisu

Yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä on vahvistaa lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehoallisen ilmaisun kehittymistä ja tutustuttaa lapset erilaisiin taidemuotoihin. Monipuolinen taiteellinen kokeminen ja ilmaisu parantavat lapsen oppimista, sosiaalisia taitoja ja itsetuntemusta sekä taitoa ymmärtää ympäristöä ja maailmaa.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41-42.) Kasvattajan tehtävä on havainnoida lapsiryhmän vahvuuksia ja toteuttaa sekä mahdollistaa monipuolisesti taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. Esimerkiksi loruihin voi liittää tanssin elementtejä, jolloin lapsen voi olla helpompi ymmärtää lorun sisältöä ja saada samalla kokemus taiteellisesta

ilmaisemisesta. Satuja voidaan kuvittaa monin eri keinoin joko kuvin tai esineiden avulla. (Gyekye & Nikkilä 2013, 73.)

3.4 Digitaalisuus ja pedagoginen dokumentointi

Sintosen mukaan digitaaliset välineet antavat uusia mahdollisuuksia osallisuuden kokemuksen syntymiseen. Mediakasvatus on tärkeässä roolissa, kun tarkastellaan digitaalisten mahdollisuuksien avulla mielekkään osallisuuden toteutumista. Digitaalisuus antaa uusia mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun. Mediakasvatus nähdään myös hankalaksi asiaksi, koska siihen kuuluu paljon teknologiaa ja uusia vaikeita asioita. (Sintonen 2012, 11-12.)

Pedagoginen dokumentointi on uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen tärkeä työväline. Pedagogisen dokumentoinnin avulla myös huoltajia on mahdollista saada osallistumaan varhaiskasvatuksen toimintaan. Dokumentointi voi olla digitaalista, kirjallista tuotosta tai kasvattajien havainnointia.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 37.) Pedagoginen dokumentointi keskittyy löytämään oleelliset asiat lasten arjesta, joita ovat esimerkiksi heidän mielipiteet, ajatukset, kokemukset ja tarpeet.

Pedagoginen dokumentointi on reflektoitua tietoa lapsesta ja varhaiskasvatuksesta. Uuden tiedon avulla löydetään uusia osallisuuden vahvistamisen keinoja. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 6,10.)

Dokumenttien avulla toiminnan näkyväksi tekeminen ei täytä vielä pedagogisen dokumentoinnin kriteerejä. Dokumentoinnin syntymiseen vaikuttavat lapsien sekä perheiden näkemykset ja varhaiskasvattaja antavat prosessiin pedagogisen ammattitaidon. Pedagogisessa dokumentoinnissa tarkastellaan dokumentteja toiminnan sisällön tuottamisen näkökulmasta eikä ulospäin näytettävän tekemisen näkökulmasta. (Rintakorpi 2018, 56-58.) Lasten toimiminen ryhmänä tai yksilönä ja pedagoginen dokumentointi auttaa yksilöä tunnistamaan vahvuutensa ja luottamaan itseensä. Toimijuus kehittyy vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin ja toiminnan peilaaminen ympäristöön

lisää lapsen itsetuntoa ja arvostuksen tunnetta. Toimijuuteen liittyy vahvasti myös lapsen osallisuus. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 61.) Rintakorven tutkimuksen (2018, 54) mukaan ryhmissä joissa käytetään pedagogista dokumentointia runsaasti on enemmän luovaa toimintaa, lasten leikit kestävät pitempään ja heidän osallisuus toiminnan suunnitteluun on aktiivista.

3.5 Monilukutaidon merkitys lapsen kehityksessä

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista, sillä nämä edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Erilaisten viestien tulkinta, ja niiden tuottamisen taito ovat monilukutaitoa. Monilukutaidon pohjana on kattava tekstikäsitelmä, jossa erilaiset tekstit voivat olla esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Monilukutaitoon sisältyy monia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23.)

Kalantzis ja Copen (2016) mukaan monilukutaito käsite on laajentanut perinteistä teknistä lukutaitoa. Osallistuva yhteiskunnan jäsen tarvitsee monilukutaitoa toimiakseen aktiivisesti arjen tilanteissa, ja hänen pitää hallita tekstien arviointi, tulkinta, tuottaminen ja kriittinen suhtautuminen niihin. Monilukutaidossa tavallinen kirjoitettu kieli saa rinnalleen eri aistikanavien kautta saatuja viestejä, joita on mahdollista ottaa vastaan eleiden tulkinnalla, suullisesti ja visuaalisesti sekä kuulo ja tuntoaistin keinoin. (Mustola & Koivula 2017, 315-316.)

Monilukutaito on osa ajattelun ja oppimisen taitoja. Lasten kanssa opetellaan erilaisia käsitteitä ja nimetään asioita ja esineitä. Tutkiminen, käyttäminen ja tuottaminen ovat isossa osassa myös digitaalisissa ympäristöissä. Aikuiset tutkivat ja havainnoivat lasten kanssa tieto- ja viestintäteknologisia välineitä, sovelluksia ja pelejä. Päivähoidossa hyödynnetään digitaalista dokumentointia eri tilanteissa, ja lapsille

tarjotaan mahdollisuuksia kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse. Tämä edistää lasten luovaa ajattelua, yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

Varhaiskasvatuksen tulisi tarjota jokaiselle lapselle tasapuolisesti tilaisuuksia harjoittaa monilukutaitoa, ja antaa mahdollisuus käyttää tietojen ja viestintäteknologisia välineitä turvallisessa ja positiivisessa ympäristössä (Mustola & Koivula 2017, 332).

4 MEDIAKASVATUS LAPSEN ELÄMÄSSÄ

4.1 Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Media määrittää ihmisten arkea koko ajan enemmän. On havaittu, että lapset seuraavat mediaa jo kolmen vuoden iässä säännöllisesti. Aikuisten ja kasvattajien rooli on tärkeässä asemassa lasten median käytössä, ja oma asenne mediaan on hyvä käsitellä. (Merilampi 2014, 10-11.)

Kupiainen ja Sintonen (2009, 31) määrittelee mediakasvatuksen vuorovaikutukseksi, jossa ovat mukana varhaiskasvattaja, lapsi ja media. Mediakasvatuksen tarkoitus on kehittää medialukutaitoa, ja lisätä mediakulttuurin merkitystä yhteisöissä.

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksessa tulee huomioida lasten yksilöllisyys, ja erilainen kehitys toimintaa suunnitellessa ja toteuttaessa. Mediakasvatuksen ja median tulkitsemisen kannalta on tärkeää faktan ja fiktion erottaminen. Kognitiivisen kehittymisen myötä lapsi alkaa vähitellen ymmärtää esimerkiksi, että lastenohjelmat ovat satua eikä totta. (Stakes 2008, 12-13.)

Mediakasvatuksessa havainnoidaan ja tutkitaan mediatekstejä ja niiden tuottamia merkityksiä ja käytäntöjä. Mitä kysymys on tärkeässä osassa prosessia, jossa ovat osana teksti, lukija ja lukemisen asiayhteys. Kysymyksellä saadaan vastauksia, joiden pohjalta voidaan todeta median tuottamien sisältöjen olevan jokaiselle lukijalle omakohtainen. Teksti on usein voimakas ja voi ohjata lukijaa kohti tiettyä määränpäättä. Esimerkiksi mainos, joka toistuu moneen kertaan voi muokata katsojan ajatusmaailmaa. (Kupiainen & Sintonen 2009, 100.)

Mediakasvatuksen tavoitteena on kehittää lapsen taitoja käyttää erilaisia digitaalisia laitteita, ja toimia erilaisissa viestintäympäristöissä. Mediakasvatuksessa tutustutaan erilaisiin mediateksteihin ja kuviin. Näitä tutkitaan yhdessä ja niiden kriittistä ja analyttistä tulkitsemista tehdään yhdessä kasvattajien tukemana. Median merkityksestä puhutaan myös

vanhemmille, jotta mediakasvatus olisi johdonmukaista kotona ja varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena on aktiivinen- ja vuorovaikutustaitoinen lapsi. Lapset oppivat tutkimalla kokeilemalla ja keksimällä. Mediakasvatus mahdollistaa lapsen aktiivisen ja itsenäisen tavan oppia. (Korhonen 2002, 52.)

4.2 Lapsi mediamaailmassa

Lapsi kohtaa erilaisia median muotoja joka päivä niin kotona, kuin päiväkodissakin. Kirjat, julisteet, lehdet ja musiikki ovat vain muutamia esimerkkejä mediasta. Lasten toimintaa myös dokumentoidaan erilaisin mediavälinein, joita ovat kamera ja video. Lapsia on hyvä ottaa mukaan dokumentointiin, ja rohkaista vanhempia yhteistyöhön päiväkodin kanssa myös internetin välityksellä. (Kylmänen 2010, 8.)

Mediakasvatus on kasvua ja oppimista median maailmassa sekä toimintaa, jossa vaikutetaan yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. Mediataitoja opetellaan tutustumalla erilaisiin medioihin, tulkitsemalla, tekemällä itse, ilmaisemalla ja tutustumalla erilaisiin teknisiin välineisiin. Media näkyy lasten leikeissä, puheissa ja aiheuttaa erilaisia tunteita. Media vaikuttaa myös lapsen kehitykseen, ajankäyttöön ja sosiaalisuuteen. Se myös muokkaa lasten todellisuutta. Lapsen ei ole helppoa erottaa totuutta ja valheellisuutta. Aikuiset lapsen elämässä ovat tärkeässä roolissa, jottei media yksinomaan muodosta lapselle käsitystä maailmasta. (Henriksson & Pentikäinen 2006, 8-9, 16.)

Aikuisten vastuulla on kontrolloida median määrää lapsen elämässä, ja pohtia sen tarpeellisuutta. Internet ja sen tuomat uhkat sekä mahdollisuudet lisääntyvät lasten elämässä koko ajan. Aikuisten näyttämä esimerkki ja kiinnostus lasten toimintaan ohjaa lapsia oikeaan suuntaan. Aikuinen valitsee mitä ohjelmia lapsen käyttämässä älylaitteessa on, ja pystyy näin hallitsemaan lapsen käyttämiä sovelluksia. Tämä mahdollistaa lapselle turvallisen ja kehittävän tavan hyödyntää verkkoympäristöä, ja

oppia uusia taitoja. (Garitaonandia, Garmendia, Kirwill & Martinez Fernandez 2009, 199-200.)

Rajojen asettaminen ja median riskien tunteminen ovat kasvattajien vastuulla. Mediaa ei kuitenkaan tule nähdä vihollisena tai pahana asiana. Media voisi ennemminkin olla ilon ja hyödyn lähde tai tietokanavan avaaja. Media myös luo mukavan väylän lasten ja aikuisten arkiselle toiminnalle. Kasvatuksellisia keinoja parhaiten toimivat lasten kanssa yhdessä laaditut säännöt ja sopimukset. Esimerkiksi pelaamiseen ei kannata laatia ajallista sopimusta, sillä pelin kestoa ei voi määritellä. Kesken jäänyt jännittävä peli ei varmasti ole lapsen mieleen. Ajan sijaan voidaan sopia pelattavien pelien määrästä. Kasvattajan vastuulla on myös lapsen ikätasojen huomioiminen median parissa. Medialaitteet on hyvä olla muualla kuin lasten omissa huoneissa, jolloin valvonta onnistuu helpommin. Kun lapsi kasvaa ja varttuu, hänen elämäkokemuksensa lisääntyy, ja hänen taitonsa median kanssa kehittyvät. Tämä takaa kriittisyyden mediaa kohtaan ja myös mahdollistaa myönteiset kokemukset median parissa. (Mustonen 2002, 65-66.)

Mediakasvatuksen osa-alueet

Mediakasvatusta voi varhaiskasvatuksessa sisällyttää moniin osa-alueisiin. Esimerkiksi matematiikkaan, jossa laskemaan voidaan opetella kuvien avulla sekä luonnontieteisiin, jossa retkiä luontoon voidaan vertailla luettuun satuun. Historia ja yhteiskuntaoppi mahdollistavat mediakasvatuksen esimerkiksi valokuvia katselemalla tai haastatteleamalla isovanhempia. Esteettinen orientaatio, joka pitää sisällään kirjallisuuden, kuvataiteet, kädentaidot, musiikin, draaman, liikunnan ja tanssin mahdollistaa mediakasvatuksen esimerkiksi tekemällä omia mediaesityksiä tai valmistaa sanomalehden. Eettinen orientaatio pitää sisällään oikean ja väärän pohtimisen sekä arvot. Mediakasvatuksen myötä voidaan pohtia, vaikka esityksen aiheuttamia tunteita ja sen todellisuutta. Uskonnolliskatsomuksellinen orientaatio mahdollistaa mediakasvatuksen esimerkiksi kuuntelemalla musiikkia tai katsomalla tallenteita historiasta. (Stakes 2008, 22-25.)

Mediakasvatus on sisällöllistä ja pedagogista toimintaa, jonka tavoitteena on kehittää oppijan mediatajua. Mediakasvatusalueita ovat mediatekstien vastaanottaminen, medialaitteiden käyttäminen, omien mediaesitysten tuottaminen ja median sisällyttäminen esiopetuksen sisältöalueisiin tai aihekokonaisuuksiin. Konkreettinen tavoite mediakasvatuksessa on, että lapsi oppii kertomaan aikuiselle omasta mediakokemuksestaan ja siihen liittyvistä tunteista. Mediakasvatus auttaa lasta ymmärtämään median toimintaa ja mahdollistaa lapselle uuden keinon ilmaista itseään. (Kylmänen 2010, 9-11.)

Mediakasvatuksessa on tärkeässä osassa asioiden kyseenalaistaminen. Lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustua ja tutkia erilaisia median muotoja ja esittää niihin liittyviä kysymyksiä. Tällainen toiminta lisää yksilön medialukutaitoa. Mediakasvatuksessa voidaan esimerkiksi tutustua median tuotantoprosessiin, jonka tuotoksena voi olla vaikkapa lehti tai video. Median muotoja hyödynnetään ikätason mukaisesti. Median vaikutuksia yksilöön tutkitaan keskusteluilla tai vaikka päiväkirjaa pitämällä. Mediakasvatus antaa monenlaisia työtapoja kasvattajalle ja samalla lapsi kehittyy median käyttäjänä. (Kotilainen 2002, 36.)

4.3 Mediakasvatuksen merkitys lapselle

Tietoyhteiskuntaan kohdistuvien tutkimusten mukaan ilmenee kaksi tulevaisuuden näkymää, jotka molemmat liittyvät vahvasti lasten kasvuun ja kasvatuksen edellytyksiin. Ensimmäisessä näkymässä lasten arjessa ja toiminnassa aikuisten kanssa tulee olemaan enemmän informaatio- ja kommunikaatioteknologian läsnäoloa. Toisessa lasten ja aikuisten ajankäyttö tiivistyy ja nopeutuu osana teknologian nopeaa kehitystä. Mediakasvatuksen merkitys lasten elämässä on erityinen. Sen tarkoituksena on olla tukena päiväkodin, koulun ja kodin yhteisöllisen roolin luojana ja mahdollistaa lasten äänen kuulumista. Se mahdollistaa paikalliset ja globaalit asiat osaksi lasten ja aikuisten arkea. Tämän myötä mediakasvatus voi olla osana yhteisöllistä ja turvallista kasvuympäristöä sekä kasvattaa lasten sosiaalista pääomaa. (Suoranta 2002, 18-20.)

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatus kehittää lapsen varhaisia valmiuksia kasvaa mediakulttuurissa, ja oman mediakäyttämisen ymmärtämistä. Mediakasvatuksella myös edistetään lapsen osallisuutta ja hyvinvointia. Lapsen ikä ja yksilöllinen kehitysvaihe määrittelevät millaista mediakasvatusta toteutetaan. Mediakasvatus on elämyksellistä, kokemuksellista ja leikillistä oppimista, mikä tukee lasta toimimaan aktiivisesti omassa yhteisössään, ja lisää osallisuuden tunnetta. Kun lapsi saa mediasta positiivisia kokemuksia varhaiskasvatuksessa, hän haluaa myös aikuisena olla aktiivinen median parissa. (Stakes 2008, 10.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mediakasvatuksen tehtävä on tukea lasten mahdollisuuksia olla aktiivisena toimijana, ja ilmaista itseään yhteisössä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin median muotoihin, ja mediaa tuotetaan leikinomaisessa ja turvallisessa ympäristössä. Lasten elämässä kokemia mediasisältöjä pohditaan ja harjoitellaan media- ja lähdekriittisyyttä. Lapsia ohjataan myös vastuulliseen median käyttöön ja siihen liittyviin sääntöihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.)

Mediakasvatuksessa ohjaajan rooli tiedon välittäjänä ja lapsen rooli pelkkänä vastaanottajana ei päde joka tilanteessa, koska mediakasvatus on vastavuoroista toimintaa. Varhaiskasvattajan ei tarvitse olettaa, että hänellä on aina kattavin informaatio tieto- ja viestintäteknologiasta ja mediasta. Osallisuus mediakasvatuksessa on dialogisuutta ohjaajan ja lasten välillä, ja kokemukset jaetaan kokonaisvaltaisesti. (Kupiainen & Sintonen 2009, 164-166.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tehtävä selvitys, jonka avulla toimintaa ja tuotosta voidaan suunnitella (Airaksinen & Vilkkä 2003, 51). Ennen toiminnallista viikkoa ja tuotoksen laadintaa kävimme keskustelun päiväkodin henkilökunnan kanssa, jonka tarkoituksena oli antaa meille tietoa ryhmän lapsista ja työntekijöiden toiveista.

Toiminnalliset ohjaukset voivat toimia opinnäytetyön aineistona, ja ohjausten avulla voidaan saada tietoa ja sisältöä lopulliseen tuotokseen. Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksellisenä menetelmänä käytämme teemahaastattelua (Vilkkä & Airaksinen 2003. 56-57.) Toinen aineiston keräyksen menetelmä on osallistuva havainnointi. Havainnoinnissa ollaan mukana oikeissa ympäristöissä, ja se on todellisten tilanteiden tutkimista. Osallistuvassa havainnoinnissa ohjaaja osallistuu toimintaan ja arkeen, sekä tekee lapsille kysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 213, 216-217.) Toiminnallinen viikkomme toteutui 11-15.12.2017.

Toiminnallisten ohjauksetojen tavoitteena oli saada meille materiaalia toimivista osallistavien mediakasvatuksen keinoista. Havainnoimalla lapsia ja kokeilemalla erilaisia tapoja toteuttaa ohjauksia saimme arvokasta tietoa suoraan lapsiryhmältä. Teimme toiminnallisen viikon havainnoista muistiinpanoja päivittäin. Teemahaastattelua toteutimme päivähoidon henkilökunnan kanssa. Ohjausten jälkeen keskustelimme päivän aiheista ja tiedustelimme, millaisista oppaista heille on jäänyt paras käyttökokemus.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu tutkimuslupien hankinta osallistujilta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6). Toiminnallisen viikon aikana meidän oli tarkoitus kuvata lapsia ja heidän toimintaa. Tätä varten tarvitsimme luvan osallistumiseen ja kuvaukseen lasten huoltajilta. Laadimme huoltajille lupakyselyn, jossa pyysimme lupaa lapsen osallistumiseen ohjauksiin ja kuvauslupaa. (Liite 1.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä lopputuotoksena syntyy jokin konkreettinen tuote, joka voi olla esimerkiksi portfolio, opastekansio tai tapahtuma. Tärkeää on luoda kokonaisuus, josta on tunnistettavissa tavoitteet ja päämäärä. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 51.) Opinnäytetyömme tuotos oli mediakasvatusopas ja toimintakortit päiväkodille. Lasten ja päiväkodin henkilökunnan osallisuus oli isossa osassa opasta laadittaessa.

5.2 Toiminnallisen viikon suunnittelu ja aineistonkeruu menetelmä

Toiminnalliselle viikolle asetimme seuraavat tavoitteet: lasten osallistaminen, lapsilähtöisyys ja mediakasvatus. Mediakasvatukseen liittyy vastavuoroisuuden periaate, jossa ohjaajan ei tarvitse tietää valmiiksi kaikkea, vaan tietoisuutta aiheesta lisätään yhteistyössä lasten ja aikuisten kesken (Kupiainen & Sintonen 2009, 167).

Yhteistyössä aikuisten kanssa arvioidaan erilaisia mediasisältöjä ja pohditaan niiden aitoutta ja merkityksiä. Media muokkaa lasten todellisuutta. Lapsella ei ole kykyä erottaa totuutta ja valheellisuutta. Aikuiset lapsen elämässä ovat tärkeässä roolissa, jottei media yksinomaan muodosta lapselle käsitystä maailmasta. (Henriksson & Pentikäinen 2006, 16.) Toiminnallisessa viikossa mediakasvatusta suunniteltiin tehtävän yhteistyössä lasten ja aikuisten kesken, jotta aikuisen on mahdollista turvata lapsen kokemus median kanssa.

Päivähoidon henkilökunnan avulla teimme ennakkoon selvitystä lapsista, jotka osallistuivat toiminnallisiin ohjaustuokioihin. Toiminnallisen viikon aiheeksi valikoitui lehden teko, sillä lapset olivat aiemmin tehneet omia lehtiä ja työntekijät kertoivat sen olleen lapsille mieluisaa tekemistä. Toiminnallisen viikon sisältö rakentui Päiväkoti Teemulasta tulleen lehti idean ympärille. Päiväkodin työntekijöiltä saimme keskustelun avulla tietoa lapsiryhmää motivoivista toimintatavoista ja valikoimme toiminnalliseen viikkoon näitä tapoja, kuten kädentaitoja ja sadutusta. Vainion (2014, 67-68) mukaan lapsilähtöisyydessä lapsi on oman elämänsä asiantuntija ja tämän vuoksi lapsen tulee saada olla aktiivisena toimijana omassa

päivässään. Lapsilähtöisyydessä lapsen oma vaikuttaminen asioihin on merkittävää.

Toiminnalliselle viikolle suunnittelimme mediakasvatuksellisen toiminnan siten, että mahdollistimme lasten vaikuttamisen niiden sisältöihin. Tästä syystä emme toteuttaneet aikataulutettuja ohjaushetkiä vaan annoimme lasten vaikuttaa ohjaushetkien sisältöihin käsiteltävän aiheen rajoissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 30) yksi osallisuuden muodoista on lapsen osallistaminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Viikko koostuu lehtijuttujen tekemisestä ja lehden kuvitukseen liittyvistä tehtävistä. Näiden lisäksi viikon aikana pidettiin yhteisiä hetkiä, jolloin mietimme yhdessä lasten kanssa lehteen liitettäviä materiaaleja ja valintojen tekemistä. Toiminnalliset ohjaukset suunniteltiin niin, että niiden tuotoksista muodostui yksi yhteinen lehti. Ryhmän toiminta on tärkeä rakentaa lapsiryhmälle sopivaksi ja yksilöllisyyttä kunnioittavaksi, kun ryhmä on hyvinvoiva myös toiminta, vuorovaikutus ja luovuus toteutuvat (Vainio 2014, 60). Viikon aikana hyödynsimme opinnäytetyöhön keräämäämme teoriaperustaa ja poimimme sieltä tavoitteisiimme sopivaa teoriaa. Toiminnallisen viikon ohjausten suunnitelmien pohjana käytimme varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja sen eri oppimisen alueita. Esimerkiksi ilmaisun monet muodot oppimisen alueeseen sisältyy valokuvaus, jota käytimme viikon aikana, ja kielten rikas maailma oppimisen alueessa on menetelmänä sadutus, joka liitettiin viikon ohjelmaan.

5.3 Teemulan mediaviikon toteutus

Ensimmäinen päivä

Maanantaina kerroimme lapsille aamupiirissä tulevasta mediaviikosta ja sen ohjelmasta. Aamuhetken jälkeen siirryimme tutkimaan erilaisia median muotoja sekä teknisiä välineitä (KUVA 1.). Lapset osoittivat olevansa aiheesta innostuneita, koska he viettivät materiaalien parissa aikaa.

Päivähoidossa lapsia tulee innostaa tutkimaan, toteuttamaan ja uskaltamaan käyttää erilaisia viestejä myös digitaalisissa ympäristöissä. Jotta lapsesta voi tulla monilukutaitoinen, hän tarvitsee aikuisen mallia ja rikasta puhekieltä sekä tekstiympäristöä. Lasten kanssa voidaan yhdessä tutkia pohtia tieto- ja viestintäteknologian osaa lasten päivittäisessä elämässä. Erilaisiin välineisiin tutustuminen on isossa osassa tieto- ja viestintäteknologista osaamista. Varhaiskasvatuksen henkilökunta ohjaa monipuolista ja turvallista median käyttöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

KUVA 1. Median muotoihin tutustuminen

Lapset kohtaavat erilaisia median muotoja joka päivä kotona ja päivähoidossa. Kirjat, julisteet, elokuvat ja televisio ovat vain pieni osa mediasta. Varhaiskasvatuksessa dokumentointia tehdään päivittäin erilaisia mediavälineitä hyödyntäen. Lapsille tulee antaa mahdollisuus olla osana dokumentointia erilaisia mediavälineitä hyödyntäen. (Kylmänen 2010, 8.)

Mediavälineisiin tutustumisen jälkeen lapset saivat alkaa koota omaa posteriaan, johon lapsi sai itse valita, leikata ja liimata valitsemiaan kuvia lehdistä ja aloittaa oman artikkelin suunnittelun. Posteria hyödynnettiin koko viikon ajan artikkelia tehdessä ja siihen palattiin aina tarvittaessa.

Kuvien leikkaaminen ja liimaaminen pahville oli lapsista innostavaa ja kaikki ryhtyivät aktiivisesti tekemään omaa posteriaan. Askartelun lomassa juttelimme, olivatko lasten tutut tai he itse olleet koskaan lehdessä. Muutaman lapsen sukulaiset olivat olleet. Kaikkien lasten koteihin tulee lehti ja siihen ollaan tutustuttu vanhempien kanssa. Postereiden valmistuttua kokoonnuimme keskustelemaan päivästä ja jokainen sai kertoa omasta työstään.

Varhaiskasvatuksessa on merkityksellistä ilmaisun eri muotojen yhdisteleminen. Taiteellinen ilmaiseminen ja erilaisten kokemusten eläminen edistävät lapsen oppimista, sosiaalisuutta, omaa minäkuvaa sekä auttaa ympäröivän maailman ymmärtämisessä. Taito ajatella ja oppia kehittyä, kun lapset saavat tutkia, tulkita ja toteuttaa merkityksiä erilaisin ilmaisun muodoin. Kuvittelemisen taito ja mielikuvituksen rikastuttaminen edesauttavat lapsen eettisen ajattelun kehittymistä.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41-42.)

Selvityksen ja toiminnan ollessa käynnissä on tärkeää tehdä muistiinpanoja ja dokumentoida toimintaa, sillä lopullinen opinnäytetyöraportti laaditaan vasta näiden ollessa jo käynnissä. Muistiinpanojen avulla raportin laadinta helpottuu ja pysyy johdonmukaisena. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 67.) Heti toiminnallisten tuokioidemme toteutuksista alkaen aloitimme päiväkirjan kirjoittamisen ja kuvasimme toimintaa. Tämä edesauttoi meitä pääsemään tavoitteeseemme johdonmukaisesta raportista, joka toimi punaisena lankana opasta laadittaessa.

Toinen päivä

Mediaviikon toisen päivän aiheena oli lasten haastattelu ja toimittajakorttien askartelu. Tiistaina kävimme aamupiirissä päivän ohjelman läpi. Askartelimme lasten kanssa toimittajakortit, joita käytimme koko loppuviikon lehteä tehdessämme (KUVA 2.). Toiminnallisella hetkellä varmistimme, että lapsilla oli tekemistä haastatteluiden aikana, eikä turhaa odottelua ollut. Askartelun aikana toinen aikuisista haastatteli lapsia yksi

kerrallaan. Haastattelun aiheena oli päivähoidon henkilökunnan toiveesta päiväkotia ja kuinka lapsi viihtyy siellä. Haastattelut kestivät noin kymmenen minuuttia.

KUVA 2. Toimittajakorttien tekoa

Päivähoidon työntekijät tuntevat lapset parhaiten ja luotimme heidän ammattitaitoonsa. Saimme hyvää pohjatietoa ja ehdotimme valmista kyselypohjaa, jonka ryhmän lastentarhanopettaja hyväksyi. Käytimme haastattelupohjana valmista haastattelua kirjasta: Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 172). Lapsen mielipiteen kuuleminen ja lapsiryhmän tunteminen ovat perusedellytyksiä lapsilähtöiselle ja lapsia osallistavalle toiminnalle. Varhaiskasvatuksen henkilökunta toimii havainnoijana ja dokumentoijana ryhmässä ja tuo julki havaintojaan. Dokumentoijan tulisi olla mahdollisimman samalla tasolla lasten kanssa, jotta havainnoinnin tulos olisi todenmukainen. Hänen tulee olla kiinnostunut, herkkä, hyväksyvä ja avoin. Kysyttävät kysymykset ovat merkittävässä roolissa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 80.)

Kolmas päivä

Mediaviikon kolmantena päivänä lapset pääsivät itse olemaan toimittajina ja aikuiset toimivat heidän apunaan. Keskiviikkona lapset saivat suunnitella oman sivun sanomalehteen, jota varten he olivat tuoneet kotoa materiaalia. Lapset saivat kertoa omin sanoin lehteen tulevan tekstin ja kuvata aiheensa haluamallaan tavalla.

Lasten oikeuksiin kuuluu kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Lapset saavat suunnitella ja toteuttaa toimintaa yhdessä henkilökunnan kanssa. Tällöin lasten vuorovaikutustaidot kehittyvät ja säännöt, sopimukset sekä luottamus vahvistuvat. Aikuisilla on vastuu, että jokainen lapsi pääsee osallistumaan ja vaikuttamaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

Aloitimme päivän kokoontumalla koko ryhmän kesken pöydän ääreen ja muistelimme maanantain ja tiistain puuhia. Lapset olivat vanhempien avustuksella muistaneet hienosti ottaa mukaan valitsemansa esineet, joista aikoivat tehdä artikkelin. Pöydän ääressä jokainen lapsi sai vuorollaan kertoa tuomastaan asiasta ja miksi valitsi juuri sen. Jokaisella oli erilainen tarina ja lapset selkeästi kokivat tärkeäksi saada kertoa omasta asiastaan.

Yhteisen aloituksen jälkeen aloitimme artikkelien teon ja kaikki lapset saivat tehtyä yksilöllisen kuvan ja tekstin. Kuvaaminen oli selkeästi mieluisaa puuhaa lapsille ja siihen käytettiin paljon aikaa ja harkintaa, jotta kuvasta tuli juuri sellainen kuin lapsi halusi. Toteutimme artikkelien teon yksi lapsi kerrallaan ja se mahdollisti lapsen huomioimisen koko ajan.

Valokuvaus on yleinen menetelmä varhaiskasvatuksessa ja sen käyttö on helppoa nykyisillä laitteilla. Valokuva on vaikuttava viestinnän väline silloin, kun kuvataan lapsille tärkeitä asioita tai heitä itseään. Valokuvan merkityksellisyys kasvaa, kun sitä tarkastellaan ja siitä keskustellaan yhdessä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126.) Päivi Setälän tutkimuksen mukaan lasten tuottamissa valokuvissa on paljon

suunnitelmallisuutta ja se perustuu hetkeen, tilanteisiin tai mahdollisuuksiin tarttumisena. Lapset osaavat yllättää käytännön valinnoilla kuvaukseen liittyviin ratkaisuihin, kuten siirtyvät lähemmäs kohdetta tai valita kuvaan sopivat asiat. (Setälä 2012, 237-238.)

Voimauttava valokuvaus on sosiaalipedagoginen menetelmä, jonka Miina Savolainen on kehittänyt. Menetelmässä valokuvaa käytetään esimerkiksi vuorovaikutussuhteiden parantamiseen, voimavarojen vahvistamiseen ja oman minuuden kehittämiseen. Valokuvien avulla on mahdollista tutkia ja tuoda esille omia rooleja ja tehdä näkyväksi jokaisen elämään liittyviä asioita. Voimauttavassa valokuvassa perinteinen valta-asema kuvaajan ja kuvattavan välillä puretaan. Kuvauksesta tavoitellaan dialogista vuorovaikutustilannetta ja kuvattavalle annetaan valinnan vapaus kuvaustilanteeseen ja kuviin liittyen. (Savolainen 2008, 194-195; Halkola, Mannermaa, Koffert, Koulu 2009, 211-212.)

Lehden teossa käytimme paljon valokuvausta ja sovelsimme toimintaamme voimaannuttavan valokuvauksen menetelmää, jossa kuvaaja ja kuvattavan valta-asema purettiin. Lapset saivat itse määrittää kuvaukseen liittyvät paikat ja kohteet. Kuvaustilanteessa aikuinen toimi vain teknisenä apuna ja lapset saivat lopuksi itse valita mieleisensä kuvan. Haastattelujen jälkeen kaikki lapset kuvattiin ensimmäistä kertaa heidän suunnittelemassa ympäristössä tai he saivat itse kuvata mieleisen paikan päiväkodilla. Lapset antoivat aikuiselle ohjeita kuvaukseen liittyen ja ideoivat kuvien lopputulosta. Kuvaushetket olivat lyhyitä, mutta ne pidettiin kiireettömänä ja lapsen tahtisena. Kuvaustilanteissa tuli ilmi Setälän (2012) tutkimuksen mukaisia tilanteita liittyen suunnitelmallisuuteen ja lopputulokseen vaikuttavia asioita. Yksi poika halusi, että hänet kuvataan jääkiekkovarusteet päällä ja kuvauspaikaksi hän valitsi päiväkodissa olevan uima-altaan reunan. Kun ohjaaja kysyi: miksi hän valitsi juuri sen paikan, niin hän kertoi, että uima-altaan veden näyttävän jäältä. Tässä tilanteessa tuli ilmi lapsen suunnitelmallisuus ja luovuuden käyttö käytännön resurssit huomioiden.

Neljäs päivä

Torstaina jatkui lapsien päivä toimittajina. Aloitimme päivän yhteisellä aamuhetkellä ja muistelimme viikkoa. Kerroimme päivän aiheesta, joka oli etu- ja takakannen suunnittelu ja toteutus. Jokainen lapsi sai maalata kuvan aiheesta päiväkotia. Lapset saivat piirtää myös sarjakuvan (KUVA 3.) itse valitsemasta aiheesta. Lopuksi lapset äänestivät, mitkä työt valitaan lehteen.

KUVA 3. Lasten piirtämiä sarjakuvia

Osallisuuden yksi muoto on demokratian käyttäminen päätöksien teossa ja siinä helpoin muoto on äänestäminen. Äänestyksellä on mahdollista päästä yhteiseen sopimukseen ja tämä johtaa parhaimmillaan yhteiseen ylipyyden aiheeseen tuotosta tarkasteltaessa. (Hujala & Turja 2017, 45-46.)

Leikillä on suuri merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää mahdollistaa monipuolinen leikkiminen. Henkilöstön tulee tukea ja olla tarpeen mukaan mukana leikissä ja ohjata lapsia luomaan vuorovaikutussuhteita muihin lapsiin.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 29.) Toiminnallisen viikon ohjelma oli aika tiivis, joten leikimme päivien aikana erilaisia leikkejä.

Tämä antoi lapsille ja aikuisille tauon päivän aiheesta ja leikin jälkeen toiminta sujui taas. Kansien teon jälkeen luimme Miina ja Manu reporttereina kirjan ja leikimme rikkinäistä puhelinta. Päivä päätettiin taas tuntemuksiin päivästä ja lapset selkeästi odottivat huomista lehden painopäivää. Torstaina teimme myös taustatyötä perjantaita varten, jotta lehden painaminen onnistuu mutkattomasti.

Toinen meistä kokosi lasten kiinnostuksen kohteista jokaiselle lapselle oman sivun. Sivulle tuli lapsen kertomukset tekstinä ja hänen itse valitsemansa kuva. Lehden tekoon käytettiin Word-ohjelmaa, joka oli tähän tarkoitukseen sopiva. Jokainen arkk koottiin omiksi tiedostoiksi, joissa oli kaksi aukeamaa ja neljä sivua. Lehteen tuli yhteensä kolme arkkiä ja 12 sivua. Jokainen lapsi sain oman sivun (6kpl). Päiväkotielämää vei yhden sivun ja ensimmäisellä sivulla oli kuvia lasten lempipaikoista ja leikeistä.

Viides päivä

Mediaviikon viimeisenä päivänä oli lehden painopäivä. Perjantaina teimme lasten kanssa lehden valmiiksi ja suunnittelimme sen ulkoasun. Aamulla kokoonnuimme aamupiiriin ja juttelimme menneestä viikosta. Kävimme yhdessä läpi lasten tekemät artikkelit ja luimme ne ääneen, jos lapsi niin tahtoi. Näytimme lapsille lehteä tietokoneen ruudulta ja kysyimme, oliko lehti lapsista heidän toiveidensa mukainen (KUVA 4.). Tietokoneen ruudulta katsomisen jälkeen näytimme lapsille tulostetun lehden luonnoksen. He tiedustelivat saavatko lehden viimein myös kotiin. Painopäivän tavoite oli lisätä osallisuuden kokemusta myös lehden lopullisen kokoamisen vaiheessa. Lapset eivät tehneet suuria muutoksia kuvien asetteluun tai muuhunkaan lehden ulkoasuun liittyen.

Osallisuuden perusteisiin kuuluu luottamus, joka on syntynyt lasten ja ohjaajan kesken. Osa lapsista tarvitsee ensin rohkaistumista, ennen kuin he ovat valmiita tuomaan omat mielipiteensä julki ja osallistumalla toimintaan. (Hujala & Turja 2017, 52.)

KUVA 4. Lehden ulkoasun suunnittelua

Lehden viimeinen sivu oli vielä tyhjä. Yhdessä mietimme mitä siihen voisi tulla ja äänestyksen myötä päätimme laittaa siihen kahden pojan sarjakuvat. Aamupäivän päätteeksi lapset saivat vielä tutkia viikon aikana käytettyjä materiaaleja.

Lasten päiväunien aikana teimme lehden tulostuksen. Tulostimme painoksen jokaiselle Vekarat-ryhmän lapselle ja yhden kappaleen päiväkodille (KUVA 5.).

KUVA 5. Valmis Teemulan lehti

6 MEDIAKASVATUSOPAS

6.1 Oppaan ja toimintakorttien suunnittelu

Tässä kappaleessa kerromme, kuinka mediakasvatusopas ja toimintakortit toteutuivat. Oppaan tavoitteena oli vastata Päiväkoti Teemulan toiveisiin ja tarpeisiin. Toimintakorttien tavoite oli antaa Teemulan päiväkodin henkilökunnalle räätälöityjä ideoita mediakasvatuksen toteuttamiseen lasten kanssa. Sen sisältö ja toimintatavat toteutettiin yhteistyössä Päiväkoti Teemulan työntekijöiden kanssa, jotta he olisivat tulevaisuudessakin motivoituneita hyödyntämään laatimaamme opasta ja toimintakortteja.

Kysyimme työntekijöiltä toiminnallisen viikona aikana, millainen mediakasvatusoppaan sisältö palvelee heitä parhaiten. Vastaukseksi saimme, että faktat tulee olla tiivistetysti ja ikäjakaumittain. Oppaaseen toivottiin enemmän kuvia kuin kirjaimia, linkkivinkkejä ja ideoita ohjattuun toimintaan. Toisena kysymyksenä oli, millainen teoriaperusta on päiväkodille hyödyllisin. Teoriaperustalta toivottiin, että asiat kerrotaan lyhyesti, mediakasvatuksen hyödyt ja haitat käydään läpi sekä kirjallisuusluetteloa. Kolmantena kysyimme, onko jokin mediakasvatuksen osa-alue, josta haluatte lisää tietoa. Työntekijät toivoivat tuotokseen pelillisyyttä, videoon ja editointiin liittyviä asioita. Neljäs kysymys oli oppaan muodosta. Henkilökunta toivoi pientä kansiota ja toimintakortteja.

Oppaan ja toimintakorttien suunnittelu aloitettiin tutustumalla päiväkodin toiveisiin sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on uudistettu syksyllä vuonna 2016 ja sen käyttöönotto vei aikaa varhaiskasvatuksessa. Toteuttamamme opas ja toimintakortit tukevat työntekijöiden pedagogista suunnittelua mediakasvatuksessa. Oppimisen alueet toimivat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnitelmien perustana. Oppimisen alueet ovat 1. kielten rikas maailma, 2. ilmaisun monet muodot, 3. minä ja meidän yhteisömme, 4. tutkin ja toimin ympäristössäni ja 5. kasvan, liikun ja kehityn.

Mediakasvatukseen liittyvää materiaalia on todella runsaasti ja sitä tuottavat useat eri valtakunnalliset järjestöt ja yhdistykset, kuten esimerkiksi MLL, Mediakasvatusseura ry, Mediakasvatuskeskus Metka ry, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Nämä olivat oppaan ja toimintakorttien sisällön tuottamisessa merkittävässä osassa. Valikoidessamme oppaan ja toimintakorttien sisältöjä tutkimme ja testasimme monipuolisesti materiaaleja, kuten sovelluksia ja pelejä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei aina tarvitse kehittää uutta materiaalia, vaan olemassa olevaa tietoa voidaan jalostaa luovalla tavalla, jotta se olisi käyttäjälähtöisempää (Vilkkä & Airaksinen 2003, 69).

Toiminnallisen viikon aikana tekemämme havainnot ovat yksi oppaan ja toimintakorttien suunnittelun pohjaa. Oppaan ja toimintakorttien kokoaminen tehtiin rinnakkain, koska oppaaseen kerättyjen materiaalien tutkimisvaiheessa löysimme myös toimintakortteihin soveltuvia esimerkki tehtäviä, jotka sovelsimme Teemulan päiväkotiin sopiviksi. Oppaan tietoperusta pohjautuu opinnäytetyössä käytettyihin lähteisiin. Oppaassa tietoperusta on tiivis toimeksiantajan toiveen mukaan. Toimintakorteissa huomioimme lapsen osallisuuden tärkeyden ja niiden sisältö on lapsia osallistavaa.

6.2 Oppaan ja toimintakorttien sisältö

Oppaan johdannossa kerrotaan sen tekijöistä ja sisällöstä. Toisessa luvussa kerrotaan tietoa mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa, sillä siitä toivottiin tiivistä tietopakettia. Kolmannessa luvussa kerromme monilukutaidosta, koska se on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa laaja-alaisen oppimisen alue ja mediakasvatus sisältyy siihen. Neljännessä luvussa käsittelemme lasten osallisuutta mediakasvatuksessa, sillä lasten osallistaminen on tärkeässä osassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Seuraavaksi käsittelemme oppimisen alueet, joiden alle on kerätty niihin liittyviä mediakasvatuksen sisältöjä. Oppaan lopussa on kirjallisuutta aiheesta ja linkkivinkkejä sähköisiin materiaaleihin, sillä henkilökunta toivoi niitä. Viimeisenä on

lähdeluettelo ja kiitokset. Oppaassa on tuotu esille käytännön esimerkkejä mediakasvatuksessa käytettävistä materiaaleista ja opas toimii tietopankkina mediakasvatukseen liittyvistä sivustoista ja sovelluksista. (Liite 3.) Toimintakorttien tavoite on antaa Teemulan päiväkodin henkilökunnalle räätälöityjä ideoita mediakasvatuksen toteuttamiseen lasten kanssa. (Liite 4.)

Kielten rikas maailma

Ensimmäiseen oppimisen alueeseen kuuluu kieleen liittyvien taitojen monipuolinen kehittäminen. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen vaatii kokemusta kuulluksi tulemisesta ja oman ilmaisun kannustamista myös non-verbaaleihin viesteihin reagoimista lasten ja aikuisten kesken. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on ohjata lasten kiinnostusta suulliseen ja kirjoitettuun kieleen. Näihin tavoitteisiin päästään esimerkiksi lorujen, kertomusten ja itse tuotettujen tarinoiden avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40-42.) Mediakasvatuksen oppaassa ja toimintakorteissa oppimisen alue kielten rikas maailma toteutuu vuorovaikutustaitojen ja kielen kehitykseen liittyvien tehtävien avulla.

Oppaassa on tiivistetysti tietoa sähköisistä materiaaleista, joita voi käyttää toiminnassa. Painetut kirjat, äänikirjat ja lehdet ovat merkittävässä osassa mediakasvatusta ja niiden avulla on mahdollista tutustuttaa lapset monipuoliseen kieleen. Niilo Mäki Instituutti (2018) ja Jyväskylän yliopisto on kehittänyt esi- ja alkuopetukseen suunnatun Ekapelin, jonka avulla lapset pääsevät harjoittelemaan lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä taitoja. Ekapeli alku- sovelluksessa keskittyy lukivalmius taitojen opetteluun. Vuorovaikutustaitoja voi kehittää pelien avulla ja tuttuihin kaksinpeleihin löytyy vaihtoehtoja myös sähköisenä sovelluksena esimerkiksi neljän suora. Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on tärkeää tukea lapsen kommunikointia muiden lasten ja aikuisten kanssa (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016, 41).

Toimintakortteihin valitsimme tehtäviä, joissa lapset saavat luoda uutta kielen ja taiteen avulla, ilmaista itseään kehollisesti ja kuunnella laulujen kertomuksia. Kuunnellaan ja piirretään satua -tehtävässä satujen kuvittaminen piirtäen syventää kokemusta kertomuksesta. Tekstejä on mahdollista esittää monin eri keinoin, esimerkiksi piirtäen (Gyekye & Nikkilä 2013, 73). Levyraati -tehtävässä toteutuu osallisuus, koska lapset saavat tuoda oman musiikin ja myös monilukutaito kehittyy, kun tarinoita kuunnellaan laulujen muodossa. Monilukutaidossa kirjoitettu kieli voidaan ottaa vastaan myös muiden aistien avulla, kuten laulun sanoja kuuntelemalla. (Mustola & Koivula 2017, 315-316). Monen muotoiset kirjaimet -tehtävässä lapset saavat olla aikuisen tai toisen lapsen kuvattavana. Toiminnallisen viikon aikana havainnoimme, että tämän tyyppinen tehtävä oli lapsista innostava ja he osallistuivat siihen motivoituneesti. Voimauttavassa valokuvassa kuvaajan ja kuvattavan välistä valta-asemaa ei ole, vaan kuvaustilanteessa toimitaan dialogisessa vuorovaikutuksessa, jossa kuvattava saa määritellä millaisen kuvasta haluaa. (Savolainen 2008, 194-195; Halkola, Mannermaa, Koffert, Koulu 2009, 211-212). Tarina kolmesta kuvasta -tehtävässä ollaan mediakasvatuksen ytimessä tuottamalla itse uutta tarinaa, jonka aikuinen kirjaa ylös sanasta sanaan. Oppaassa löytyy saduttamisen apuna käytetyt tarinakuutiot sekä sähköinen Rory`s Story Cubes –sovellus. Varhaiskasvatuksessa kannustetaan lapsia itse keksimään tarinoita, joita aikuinen voi kirjata ylös ja lukea lapsille (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41).

Ilmaisun monet muodot

Toinen oppimisen alue koostuu musiikillisen, kuvallisen sanallisen ja kehollisen ilmaisun taitojen kehittymisestä. Varhaiskasvatuksessa tarjotaan tilaisuutta tutustua erilaisiin kulttuureihin ja taiteeseen. Ilmaisun yksi muodoista on musiikki ja sitä harjoitellaan kuuntelemalla, kokeilemalla, tuottamalla ja tuntemalla. Kuvallista ilmaisua kehitetään kuvataiteen ja muun visuaalisen ilmaisun avulla. Visuaalista materiaalia tuotetaan perinteisillä kuvataiteen välineillä ja sähköisillä välineillä

esimerkiksi mediaesityksiä tekemällä. Kuvallisia tuotoksia tutkitaan niiden tuottamien kokemusten avulla. Ilmaisua harjoitetaan myös kehollisesti esimerkiksi draaman ja tanssin menetelmillä.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41-43.) Tämä oppimisen alue toteutuu oppaassa ja toimintakorteissa mediakasvatuksen mahdollistamalla ilmaisun keinoilla.

Oppaaseen toivottiin videointiin ja editointiin liittyviä vinkkejä. Animaation ja videon keinoin voi lasten kanssa tehdä pieniä tarinoita ja sitten tarinat on mahdollista jakaa muiden päiväkodin lasten ja perheidenkin kanssa. Näin voidaan lisätä lasten ja perheiden osallisuutta päiväkodin arjessa. Lasten ja huoltajien osallistaminen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin mahdollistaa toiminnan kehittymisen (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 30). Toiminnallisella viikolla havaitsimme, että valokuvaus kiinnostaa lapsia kovasti. He kuvaavat mielellään itse ja ovat myös kuvauksen kohteena. Lapset kykenevät suunnittelemaan, toimimaan hetkessä ja tekemään itse ratkaisuja ottamaansa kuvaan (Setälä 2012, 237-238). Esimerkkinä tästä on toimintakortti, jossa tehdään taidetta luonnonmateriaaleista, jonka jälkeen se kuvataan ja otetuista kuvista kootaan näyttely.

Minä ja meidän yhteisömme

Minä ja meidän yhteisömme oppimisen alueessa keskitytään ymmärtämään lapsen lähiyhteisön moninaisuutta. Eettisten kysymysten aiheina voivat olla kaveruussuhteet, oikeudenmukaisuus ja tunteisiin liittyvät asiat. Katsomuskasvatuksessa tutustutaan eri uskontoihin ja katsomuksiin. Lapsien kanssa tutkitaan menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Mediakasvatus on yksi keino auttaa lasta tuntemaan olevansa osa yhteisöä. Median eri muotoja tutkimalla laajennetaan lasten käsitystä median monimuotoisuudesta. Mediakasvatukseen kuuluu myös lähde- ja mediakriittisyys sekä oman ja muiden hyvinvoinnin huomioiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43-44.) Oppaaseen valikoimme oppimisen alueesta minä ja meidän yhteisömme

liittyvää sisältöä, joka mahdollistaa lasten kanssa oman elinympäristön tutkimisen.

Toiminnallisen viikon aikana havaitsimme, että lapset kertovat aikuiselle mielellään itseään kiinnostavista asioista ja aiheista. Tähän perustuen valitsimme oppaaseen väestöliiton Oma Päivä -sovelluksen, jotta lapsen on mahdollista itse kertoa omasta perheestä ja päiväkotipäivästä. Lopuksi päivän tarinan voi lähettää omalle vanhemmalle sähköpostilla ja sitten siitä voidaan keskustella vielä kotona yhdessä perheen kanssa. Tässä mediakasvatuksen tehtävässä toteutuu lapsen oman lähiyhteisön hahmottaminen ja perheen osallistaminen. Mediakasvatusta ja pedagogista dokumentointia voidaan yhdistää toimintakortin tehtävässä Leikin pyörteissä, jossa aikuinen kuvaa videolle lasten leikkiä ja tämän jälkeen videoista käydään yhteistä keskustelua vuorovaikutussuhteista, leikin etenemisestä, mahdollisuuksista ja kehittämisestä. Lasten on mahdollista tunnistaa omia vahvuuksia ja kehittää arvostuksen tunnetta, kun he näkevät itsensä toimimassa ryhmässä tai yksilönä videon avulla (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 61).

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Tutkin ja toimin ympäristössäni oppimisen alueessa on tavoite saada lapset kiinnostumaan omasta ympäristöstään ja tutkimaan sitä. Matemaattinen ajattelu, luokittelu, mittaaminen, sijainti- ja aikakäsitys auttavat ympäristön hahmottamisessa. Ympäristökasvatus tukee lasten arvostavaa suhtautumista luontoon ja esimerkiksi kierrätyksen merkityksen tärkeyttä. Teknologiakasvatus rohkaisee lapsia kokeilemaan uusia ratkaisuja ja suunnittelemaan erilaisia laitteita. Asioiden tutkiminen ja ihmettely edistävät monilukutaitoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44-46.)

Oppimisen alue tutkin ja toimin ympäristössäni toteutuu oppaassa ja toimintakorteissa mediakasvatuksen aihealueilla, joilla voi kehittää monilukutaitoa ja vahvistaa tietoteknologiakasvatusta. Toimintakorttien tehtävässä digitaalisia välineitä, karttojen tutkimista ja liikuntaa voidaan

yhdistää Digiloikka liikuntaan -tehtävässä, jossa hyödynnetään karttasovelluksen piirtämään digitaalista jälkeä. Digitaaliset välineet mahdollistavat osallisuuden kokemuksen lisääntymisen ja uusia tapoja luovaa ilmaisuun (Sintonen 2012, 11-12). Kuvio suunnitellaan etukäteen tai tutkitaan, että millaisen reitin/kuvion ryhmän lapset kulkivat. Oppaassa on monilukutaidon kehittämiseen tuotettu Haltijan kuiskaus -materiaali, jossa lapsia ohjataan tutustumaan Suomen luontoon ja vanhoihin kertomuksiin ja uskomuksiin. Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologia ovat varhaiskasvatuksen yksi laaja-alaisen osaamisen alueita ja monilukutaidossa harjoitellaan viestien tulkintaa ja tuottamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23). Lelut kirjastokierrokselle tehtävässä lapsia tutustutetaan median maailmaan kirjastokierroksella omien lelujen kanssa ja niitä kuvataan siellä lapsen oman lempikirjan kanssa. Lasten toimintaa voidaan kuvata ja heidät on mahdollista ottaa mukaan dokumentointiin (Kylmänen 2010, 8).

Kasvan, liikun ja kehityn

Tämän oppimisalueen tärkein tehtävä on korostaa lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä fyysisen aktiivisuuden merkitystä. Lapsia kannustetaan liikuntaan ja ohjataan kehotuntemuksessa. Terveellisen ruokatietouden ja ruokakasvatuksen avulla innostetaan lapsia monipuoliseen ruokailuun. Lasten fyysistä terveyttä ja turvallisuutta tuetaan esimerkiksi pukeutumis- leikki- ja ulkoilutilanteissa. Turvallisuutta käsitellään erilaisissa ympäristöissä niin fyysisissä kuin sähköisissä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46-47.)

Kasvan, liikun ja kehityn oppimisen alueen materiaali oppaassa ja toimintakorteissa pohjautuu lasten hyvinvointiin ja sen edistämiseen. Toimintakorttien tehtäviin valitsimme Liikkuvaa taikuutta -tehtävän, jonka avulla voi saada lapsia keskustelemaan mediaan liittyvistä turvataidoista. Tehtävässä kuvataan digitaalisesti mahdolltomia tilanteita esimerkiksi seinän läpi kävelemistä. Tehtävän aikana on hyvä keskustella faktan ja fiktion erottamisen tärkeydestä median maailmassa (Stakes 2008, 12-13). Toiminnallisen viikon aikana lapset etsivät innokkaasti lehdistä kuvia omia

postereitaan varten, joten valitsimme toimintakortteihin Mitä syödään? - tehtävän. Tässä tehtävässä tutkitaan, leikataan, luokitellaan erilaisia ruokia ja mietitään niiden avulla terveelliseen ruokailuun liittyviä asioita. Oppaaseen lisäsimme pelillisen turvallista liikkumista harjoittavan pelin, Liikenneturvan Filla & Rilla digitaalisen oppimisympäristön, koska toimeksiantajamme toivoi lisää tietoa pelien käytöstä varhaiskasvatuksessa.

Oppaan ja toimintakorttien visuaalisen ilmeen teimme ilmaisella Canva.com -ohjelmalla. Ohjelma oli meille tuttu käyttää aiemmista opiskeluprojekteista ja sen avulla pystyimme parhaiten vastaamaan päiväkodin toiveisiin visuaalisesta ilmeestä. Oppaan sivut laitoimme kansioon ja toimintakortit laminoimme, jotta niistä tulisi kestäviä käyttää. Nämä materiaalit toimitimme Päiväkoti Teemulan henkilökunnalle värikkäässä kassissa (KUVA 6.), jossa niitä voi myös säilyttää. Oppaaseen ja toimintakortteihin käytimme sovellusten logoja tai vapaasti käytettävissä olevien aineistojen kuvia. Muut kuvat olivat itse ottamiamme valokuvia ja Toimintakorttien piirretyt kuvat on tehnyt Elsa Tynkkynen ja Lyydia Paavolainen.

KUVA 6. Valmis mediakasvatusopas ja toimintakortit

7 OPINNÄYTETYÖ PROSESSIN ARVIOINTI

7.1 Toiminnallisen viikon arviointi

Lapsilta palautetta kysyttiin joka päivä mediatuokioiden jälkeen, jotta heillä olisi mahdollisimman hyvin mielessä mitä ollaan päivän aikana puuhailtu. Keskustelun ja peukutusten mukaan palaute oli suurimmalta osin positiivista ja lapsista pystyi havainnoimaan heidän innostuksensa aihetta kohtaan. Kysyimme lapsilta viikon aikana miltä päivä oli tuntunut ja saimme vastaukseksi:

"Kivaa!", tyttö 5-vuotta.

"Hyvältä, sai kirjoittaa kaikki Tatun ja Patun keksinnöt.", poika 5-vuotta.

He selkeästi odottivat seuraavaa päivää ja mediatuokiota, sillä aiheesta kyseltiin moneen kertaan työntekijöiltä. Lasten oma osallisuus viikon ohjelmaan mahdollisti sen, että aiheet todella kiinnostivat heitä ja he osallistuivat toimintaan aktiivisesti.

Pidimme palaverin päiväkodin henkilökunnan kanssa toiminnallisen viikon viimeisenä päivänä 15.12.2017. Päiväkodin henkilökunnalta kysyimme viikon sisällöstä ja toimintatavoista palautetta, saimme kirjallisena. Päiväkodin työntekijät olivat tyytyväisiä toiminnallisen viikon lehti-ideaan. Lapset ovat palanneet tutkimaan itse tekemäänsä lehteä vielä viikon jälkeenkin ja he ovat olleet aidosti ylpeitä omasta saavutuksestaan. Lehden tekeminen valmiiksi yhdessä viikossa teki aikataulusta hektisen, mutta työntekijöiden mielestä aihe pysyi hyvin koossa yhden viikon kokonaisuutena. Lopullisen lehden tuottamiseen olisi voinut käyttää enemmän aikaa lasten kanssa, koska nyt kävimme vain lehden luonnoksen läpi yhdessä ja lapset saivat tehdä vielä muutoksia halutessaan. Päiväkodin henkilökunta antoi erityisesti kiitosta lasten osallistamisesta ja lapsien oman äänen esille tuomisesta lehden materiaalissa. Henkilökunnan haave on jatkaa lehden tekemisiä syys- ja

kevätlehtenä, jolloin he voivat kertoa päiväkodin toiminnasta vanhemmille lapsen näkökulmasta käsin.

Vanhemmilta palautetta saatiin lasten tuonti- ja hakutilanteissa keskustelemalla viikon aiheista. Heidänkin panostuksensa ja osallisuutensa näkyi viikossamme. Yksi lapsista halusi tehdä jutun jääkiekosta, joten vanhemmat toivat kotoa jääkiekkokassin, jossa olivat kaikki pojan varusteet. Toinen lapsista unohti oman kuvattavan aiheensa kotiin, joten tämän isä ajoi takaisin kotiin ja toi päiväkodille unohtuneen asian. Oli hienoa huomata, kuinka myös vanhemmat osallistuivat viikkoomme ja kotona suunniteltiin yhdessä lapsen aihetta. Vanhemmat mahdollistivat lapsille suunnittelun ja toteutuksen olemalla itse aktiivisia. Saimme palautetta myös Päiväkoti Teemulaan suljettuun facebook-ryhmään. Yhden lapsen äiti kiitti meitä viikosta ja kertoi, että lehteä on luettu moneen kertaan. Keskustelujen perusteella vanhemmat olivat mielissään, että toteutimme tällaisen viikon. Media puhuttaa ja mietityttää myös kotona ja tämän vuoksi vanhemmat pitivät aihetta tärkeänä.

Viikko Päiväkoti Teemulassa sujui hyvin. Suunnittelemamme ohjaukset ja sisällöt kiinnostivat lapsia ja he olivat aktiivisina mukana kaikessa toiminnassa. Olimme tyytyväisiä tekemiimme valintoihin, sillä viikon lopullinen tuotos, Teemulan lehti oli onnistunut, niin lasten kuin aikuistenkin mielestä. Saimme paljon tietoa ja opimme uusia tapoja toimia lapsiryhmän kanssa. Lapsilta saatu positiivinen palaute ja kommentit kertoivat onnistumisesta. Työntekijöiden palaute viikosta kertoi myös, että toimintamme oli ollut lapsilähtöistä. Oli opettavaista ohjaustilanteissa asettua sivuun ja antaa lasten toimia itsenäisesti. Lapsia kannustettiin tekemään itse valintoja ja heidän annettiin suunnitella ja toteuttaa tuotoksiaan omaan tahtiin valitsemillaan tavoilla. Lapsi aktiivisena toimijana oli pohjana viikon kaikelle toiminnalle. Lapsista näkyi innostus aihetta ja toimintaa kohtaan, sillä he olivat saaneet itse vaikuttaa sen sisältöön. Se motivoi myös meitä, ja muokkasimme ohjauksiamme koko viikon ajan juuri tälle lapsiryhmälle sopiviksi. Tärkeimmät asiat meidän oppimisen kannalta viikon aikana oli nähdä lasten motivaatio toimintaan,

kun he saivat itse suunnitella, tehdä ja kokea. Toinen tärkeä asia oli saada ymmärrys siitä, että jokainen lapsiryhmä on erilainen ja varhaiskasvatuksen toiminta tulee suunnitella ja toteuttaa lapsiryhmälle sopivaksi. Toiminnalliset ohjaukset voitaisiin suunnitella toteutettavan pidemmälle aikavälille kuin yhdeksi viikoksi, jolloin aiheisiin päästään tutustumaan syvällisemmin ja lapsilta tullessiin aiheisiin voitaisiin pysähtyä ja niiden pohjalta muokata toimintaa.

7.2 Oppaan arviointi

Opinnäytetyöprosessin aikana meille tuli mahdollisuus päästä kertomaan sosionomiopiskelijoille toiminnallisesta viikostamme ja esitellä mediakasvatusopas opetustilanteessa. Koimme tärkeänä saada heiltä palautetta mediakasvatusoppaastamme, sillä he ovat tulevaisuuden varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Pyysimme esityksen jälkeen opiskelijoilta suullista palautetta oppaasta. Oppaan ulkoasua ja sisältöä kehuttiin ja opiskelijat kokivat sen hyödyllisenä välineenä tulevaisuuden työelämässä.

Palautteen saamista varten oppaasta ja toimintakorteista järjestimme tapaamisen kaikkien päiväkodin työntekijöiden kanssa. Olimme etukäteen miettineet kysymykset, joiden avulla keräsimme palautetta. Kysymykset pohjautuivat aiemmin asetettuihin tavoitteisiin ja henkilökunnan kertomiin toiveisiin oppaasta. Kysyimme, oliko oppaan sisältö heidän mielestään kattava ja oliko opas ja toimintakortit heidän mielestään käytettäviä. Kysymyksenä oli myös mitä mieltä he olivat oppaan rakenteesta ja haluavatko he toimintakortit yksi- vai kaksipuolisina. Menimme päiväkotiin 12.4.2018 esittelemään opasta ja toimintakortteja. Työntekijät kävivät ne läpi ja antoivat meille sanallisen palautteen. Opasta lukiessaan työntekijät innostuivat sen materiaaleista ja toimintakorttien sisältöä he alkoivat soveltaa ja jatkokehittää oman ryhmän tarpeiden mukaiseksi. Toimintakortteja henkilökunta kehui kertoen, niiden sisällön, koon ja visuaalisuuden olevan toimivia ja käytettäviä päiväkodin arjessa. Keskustelussa nousi esiin myös sisällön toimivuus ryhmähengen

parantamisen keinona ja hiljaisempienkin lasten osallisuuden mahdollistajana. Oppaan rakenne ja visuaalisuus miellyttivät työntekijöitä. He kokivat sen helppolukuisena ja ulkoasu oli houkutteleva.

Oppaassa ja toimintakorteissa todensimme, että mediakasvatusta voidaan toteuttaa kaikissa varhaiskasvatuksen oppimisen alueissa ja sitä voidaan hyödyntää monipuolisesti pedagogisissa ohjauksissa. Toimintakortit ja opas ovat monipuolinen materiaalipaketti, sillä ne pitävät sisällään jokaiseen oppimisen alueeseen neljä erilaista toimintaa, erilaisia sovelluksia ja pelejä. Opas ja toimintakortit ovat toimiva työväline varhaiskasvatuksen arjessa. Niiden hyödyntäminen on mahdollista pienin valmisteluin, jos suunnittelu-aikaa ei ole paljoa. Tuotosta voi sujuvasti käyttää monissa arjen tilanteissa, kuten ulkoilun yhteydessä. Olemme tyytyväisiä tekemiimme valintoihin liittyen tuotoksien visuaaliseen ilmeeseen ja houkuttelevuuteen. Niiden graafinen ilme ja värikkyys antavat oppaalle ja toimintakorteille erottuvan ja yksilöllisen ulkoasun.

7.3 Luotettavuus ja eettisyys

Toiminnallisen opinnäytetyön sisältö pohjautuu teorian tietoon, joka on määritellyt valintoja ja perustellut niitä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 42). Opinnäytetyö kokonaisuutemme tietoperusta on laaja ja käyttämämme lähteet opasta laadittaessa olivat ajankohtaisia ja monipuolisia. Lähteitä etsiessämme olimme lähdekriittisiä ja valikoimme tutkimusperustaisia materiaaleja, jotta tuotoksemme olisi luotettava. Toiminnallisella viikolla keräämämme aineisto kertoi pienen lapsiryhmän ja kolmen varhaiskasvatuksen ammattilaisen kokemuksen ja toimintatavat, joista valikoimme aiheita oppaaseen.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä aineiston kokoamistavalla voidaan parantaa työn luotettavuutta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 158). Aineistoa keräsimme toiminnallisella viikolla, jolloin havainnoimme lapsiryhmää ja keskustelimme lasten kanssa. Toteutimme monipuolisesti pedagogisia ohjauksia, teimme niiden toimivuudesta muistiinpanoja ja pyysimme lapsia kertomaan niistä mielipiteensä esimerkiksi peukalopalautteen avulla.

Oppaan ja toimintakorttien aineisto pohjautuu mediakasvatusta kehittäviin valtakunnallisten järjestöjen materiaaleihin, joita tutkimme ja testasimme ennen valintojen tekoa.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu avoimuus, vastuullinen toiminta ja tutkimuslupien hankinta osallistujilta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6). Eettisyys näkyy opinnäytetyössämme alusta loppuun. Prosessin alussa allekirjoitimme toimeksiantosopimuksen Päiväkotiteemulan kanssa. Perheille toimitettiin saatekirje, jossa kerrottiin tulevasta toiminnasta. Laadimme lupakyselyn lapsen osallistumisesta toimintaan ja kuvausluvan. Kuvausluvassa pyysimme lupaa lapsen kuvaukseen ja kuvien käyttöön opinnäytetyössä sekä referensseinä tulevaisuudessa. Kaikilta vanhemmilta saatiin suostumus. Koko prosessin ajan noudatimme salassapitovelvollisuutta. Opinnäytetyössä eettisyyttä tarkastellaan toteutuksen rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden perusteella (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6). Toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä toimimme toimeksiantajan kanssa yhteistyössä ja jaoimme saamaamme tietoa vastavuoroisesti. Kuvasimme viikon toimintaa ja havaintoja tarkasti, jotta saimme mahdollisimman luotettavaa tietoa lasten tavasta toimia.

Opinnäytetyötämme tehdessä sosionomin kompetenssit (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit 2018) ohjasivat toimintaamme koko prosessin ajan. Ne näkyivät toiminnassamme lasten, perheiden ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Lapsilla oli vapaus näyttää tunteensa ja kertoa mielipiteensä toiminallisen viikon aikana ja heidät kohdattiin tasapuolisesti. Toiminnallisen viikon tuotoksemme mahdollisti perheiden kanssa tehtävän yhteistyön, kun he osallistuivat lasten artikkelien suunnittelu prosessiin. Kävimme myös keskusteluja viikosta tuonti- ja hakutilanteissa.

8 POHDINTA

Tavoitteemme oli tuottaa mediakasvatusopas Päiväkotiteemulaan. Opas toteutettiin yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan ja lasten kanssa. Toiminnallinen viikko mahdollisti lasten osallistamisen oppaan sisällön tuottamiseen. Toiminnallisen viikon aikana keskityimme kiireettömän ilmapiiriin ylläpitämiseen, jotta pystyimme havainnoimaan ja keskustelemaan lasten kanssa saadaksemme tietoa osallisuuden tärkeydestä mediakasvatuksessa. Tarkoituksenamme oli lisätä mediakasvatusta Päiväkotiteemulan toiminnassa ja vahvistaa lapsiryhmän osallisuuden tunnetta yhteistyössä henkilökunnan, lapsien ja perheiden kesken. Lopullinen tuotos oli mediakasvatusopas Teemulan varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Opas antaa tietoa mediakasvatuksen sisällöstä tiivistetysti ja saatavilla olevista materiaaleista, kuten kirjoista ja sähköisistä aineistoista. Laadimme oppaan lisäksi toimintakortit, joiden avulla henkilökunnan on tulevaisuudessa mahdollista toteuttaa mediakasvatusta sujuvasti varhaiskasvatuksen arjessa.

Opinnäytetyöprosessimme toteutui suunnitelmien mukaisessa aikataulussa. Sen edistymistä edesauttoi säännölliset opinnäytetyöohjaukset. Opinnäytetyön tekijöinä olimme prosessin aikana mediakasvatuksen moninaisuudesta ja oivalsimme, kuinka vaivattomasti sen saa sisällytettyä varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan.

Mediakasvatus on aiheena ajankohtainen. Media on läsnä ihmisten arjessa koko ajan lisääntyvissä määrin. Tutkimuksissa on selvinnyt, että lapset seuraavat mediaa jo kolmen vuoden iässä säännöllisesti. Aikuisten ja kasvattajien rooli mediakasvatuksen ja mediataitojen ohjauksessa on merkittävä. (Merilampi 2014, 9, 11.) Opinnäytetyöaiheemme valikoitui toimeksiantajamme toiveesta ja omasta mielenkiinnostamme aiheita kohtaan. Mediakasvatus on tulevaisuudessa nouseva aihe varhaiskasvatuksen kentällä ja se on nostettu monilukutaidon kanssa osaksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2016).

Opinnäytetyömme toteutui tavoitteiden mukaisesti ja aikataulussa. Yhteistyö Päiväkoti Teemulan kanssa sujui hyvin, mutta henkilökunnan osallistaminen olisi voinut olla aktiivisempaa. Saimme kuitenkin selkeät toiveet oppaan sisällöstä, joka edesauttoi sen laatimista. Toiminnallinen viikko vahvisti lasten osallisuuden merkitystä mediakasvatuksessa. Mahdollistamalla lapsille tilaisuuden tutkia, suunnitella ja toteuttaa päiväkodin omaa lehteä pääsimme havainnoimaan osallisuutta käytännössä lapsiryhmässä. Lasten omat mielenkiinnon kohteet, jotka he toivat kodeistaan, osoittautuivat toimivaksi keinoksi motivoida lapsia lehden teossa. Toiminnallisen viikon aikana ryhmänä toimiminen oli isossa roolissa lehden onnistumisessa. Lopulliseen lehteen valitut asiat päätettiin yhdessä ryhmän kesken esimerkiksi äänestämällä kansikuvasta.

Mediakasvatuksen tuotosta voidaan käyttää hyödyksi pedagogisen dokumentoinnin reflektio vaiheessa, jolloin lasten tuottamia dokumentteja hyödynnetään uuden tiedon tuottamisessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa. Dokumenttien hyödyntämisellä toiminnan suunnittelussa on yhteys lapsilähtöiseen ja lapsia osallistavan varhaiskasvatustoimintaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10; Rintakorpi 2018, 59.) Toiminnallisella viikolla käyttämämme mediakasvatuksen menetelmät toimivat kokemuksemme mukaan pedagogisen dokumentoinnin työvälineenä, joiden avulla toimintaa on mahdollista kehittää lapsia osallistavaan pedagogiikkaan.

Mediakasvatusopas toteutui yhteistyössä Päiväkoti Teemulan henkilökunnan toiveiden mukaisesti. Toiveena oli tiivis tietopaketti ja vinkkejä mediakasvatuksen toteuttamiseen käytännössä. Oppaasta toivottiin selkeää ja visuaalista. Oppaan sisältöön vaikutti myös toiminnallisen viikon aikana tehdyt havainnot. Toimintakorttien mediakasvatus menetelmät osallistavat lapsia monipuolisesti. Valmis opas on käyttäjälähtöinen ja sen sisällöksi on kerätty ajankohtaista tietoa ja esimerkki sovelluksia. Oppaan sisältö kokoaa yhteen tämänhetkisen tiedon ja käytännön, sen antamat vinkit auttavat varhaiskasvatuksen henkilökuntaa saamaan tietoa ja toimintaideoita nopeasti. Toimintakortit

sisältävät ideoita ja vinkkejä mediakasvatukseen ja niiden käyttö on mahdollista sitoa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Esimerkiksi ulkoilun yhteydessä voidaan toteuttaa taidetta luonnon materiaaleista ja kuvata ne.

Jatkokehittämissuunnitelma opinnäytetyömme pohjalta opas voitaisiin toteuttaa sähköisessä muodossa. Tällöin sen käytettävyys olisi nopeampaa ja nykyaikaisempaa. Mediakasvatukseen liittyvää materiaalia tuotetaan koko ajan lisää ja sähköisen oppaan päivittäminen ja lisäysten tekeminen ovat yksinkertaisempaa. Toimintakortteja voisi tulevaisuudessa tehdä lisää lapsiryhmän mielenkiinnon mukaan. Tämä edesauttaa mediakasvatuksen toteutumisen jatkuvuutta ja monipuolisuutta. Oppaan käyttöönottoon ja toimintakortteihin voisi sisältyä pienimuotoinen koulutus, jossa käydään materiaali läpi ja madalletaan kynnystä toteuttaa mediakasvatusta ja käyttää toimintakortteja tarvittaessa apuna.

LÄHTEET

DILA, Lahden diakonialaitos. 2017. Turvallinen ja kodikas Päiväkoti Teemula [viitattu: 25.10.2017]

Saatavissa: <http://www.dila.fi/perheille/paivahoito>

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016/1. [viitattu 28.10.2017] Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Garitaonandia C., Garmendia M., Kirwill L. & Martinez Fernandez G. 2009. Parental mediation. Teoksessa Haddon L. & Livingstone S. (toim.) Kids online. Opportunities and risks for children. Policy press: Great Britain, 199-200.

Gyekye M. & Nikkilä P. 2013. Arviointiympyrä. Oppimisen mahdollisuudet näkyviin. Pedatieto Oy. Saarijärven Offset Oy: Saarijärvi

Halkola U., Mannermaa L., Koffert T., & Koulu L. 2009. Valokuvan terapeutinen voima. Duodecim: Helsinki

Henriksson A. & Pentikäinen L. 2006. Mediametkaa! -Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Gummerus kirjapaino Oy: Jyväskylä

Hotari K-E., Oranen M. & Pösö T. 2013, 153-154.) Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Brady M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Tampere (149-164)

Hujala E. & Turja L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-Kustannus: Jyväskylä

Hujala E. & Turja L. 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-Kustannus: Jyväskylä

Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Yliopistopaino.

Korhonen A. 2002. Mediakasvatus yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Teoksessa Sintonen S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tammer-Paino Oy: Tampere, 52.

Kotilainen S. 2002. Mediakasvatus yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Teoksessa Sintonen S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tammer-Paino Oy: Tampere, 36.

Kupiainen R. & Sintonen S. 2009. Medialukutaidot osallisuus mediakasvatus. Helsinki University Press: Helsinki

Kylmänen T. 2010. Mediomyly- Kasvattajan opas esi- ja alkuopetuksessa. Livonia Print: Latvia

Merilampi R-S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Hansaprint: Vantaa

Mertala P. & Salomaa S. 2016. Kasvatuskeskeinen näkökulma varhaisvuosien mediakasvatuksessa. Teoksessa Pekkala L., Salomaa S. & Spisak S. (toim.) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallinen audiovisuaalinen julkaisu 1/2016. s.154-175. [viitattu 13.4.2018]
Saatavissa:

http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

Mustonen A. 2002. Mediakasvatus yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Teoksessa Sintonen S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tammer-Paino Oy: Tampere, 65-66.

Niilo Mäki Instituutti. 2018. Lukumat- Lukuvalmiuksien opettaminen. [viitattu: 10.4.2018] Saatavissa:

<http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukemaan-opettaminen-1/lukivalmiuksien-opettaminen>

Rintakorpi K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.

Väitöskirja. [viitattu: 4.10.2018] Saatavissa:

<http://urn.fi/URN:ISBN:ISBN%20978-951-51-3966-5>

Rintakorpi K. ja Vihmari-Henttonen E. 2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Lasten Keskus ja kirjapaja Oy: Helsinki

Savolainen M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Blink Entertainment Oy: Helsinki

Setälä P. 2012. Lapsi kuvan takana. Erityisiä piireitä lasten valokuvailmaisussa. Musta taide: Helsinki

Siljamäki T. 2017. Frozen ja Pokemon kuuluvat mediakasvatukseen. Lastentarha 5/2017.

Sintonen S. 2012. Susitunti, kohti digitaalisia lukutaitoja. Finn Lectura: Tampere

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit. 2018. [viitattu 12.4.2018] Saatavissa:

<https://www.innokyla.fi/documents/1167850/7b605176-cddd-4bab-b0e4-3b99865d2fa2>

Stakes. Opetusministeriö. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Painotalo Seiska Oy: Iisalmi

Suoranta J. 2002. Mediakasvatus yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Teoksessa Sintonen S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tammer-Paino Oy: Tampere, 18-20.

THL. 2017. Lapsen osallisuus. Lastensuojelun käsikirja. [viitattu 5.12.2017] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen

neuvottelukunta [viitattu 9.4.2018] Saatavissa:

http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vainio J. 2014. Kasvatustieteiden pro gradu-tutkielma. Kuusi ikkunaa lapsilähtöisyyteen- Fenomenografinen tutkimus varhaiskasvattajien lapsilähtöisyys käsityksistä. Tampereen yliopisto. [viitattu: 24.10.2017]

Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96710/GRADU-1424262780.pdf?sequence=1>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus

[viitattu:23.10.2017]

Saatavissa:http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Vilkkä H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö.

Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki

Yleissopimus lasten oikeuksista. 60/1991. [viitattu: 26.10.2017]

Saatavissa:http://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

LIITTEET

Liite 1 Huoltajien lupa lasten osallistumisesta toiminnalliseen viikkoon ja kuvauslupa

Liite 2 Työntekijöiden toiveita opasta varten

Liite 3 Mediakasvatusopas

Liite 4 Toimintakortit

Liite 1.

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Lahden Ammattikorkeakoulusta. Teemme toiminnallisen opinnäytetyön aiheesta mediakasvatus päivähoidossa. Toteutamme toiminnalliset ohjauskerrat Vekarat-ryhmän kanssa viikolla 50.

Tiedustelemme nyt teiltä huoltajilta saako lapsenne olla mukana ohjauksissa, valokuvissa ja tuotoksessa. Opinnäytetyön tuotos tulee olemaan lehti päivähoidon arjesta ja lasten valitsemista aiheista. Lehti tulee päiväkotiin ja lasten perheisiin.

Myös teillä huoltajilla on mahdollisuus osallistua tuotoksen suunnitteluun niin tahtoessanne!

Pyydämme myös lupaa esitellä tuotostamme jatkossa esimerkiksi oman osaamisemme näyttönä työhakemuksessa tai haastattelussa.

Seuraaviin kysymyksiin valitkaa Kyllä tai Ei vaihtoehto.

Saako lapsi osallistua toiminnallisiin ohjauskertoihin?	Kyllä	Ei
Saako lasta kuvata?	Kyllä	Ei
Saako lapsen nimi näkyä tuotoksessa?	Kyllä	Ei
Saammeko hyödyntää tuotosta tulevaisuudessa, esimerkiksi osana opinnäytetyötämme tai työhaastattelussa?	Kyllä	Ei

Päivämäärä ja huoltajan allekirjoitus:

Terveisin: Kaisa Tynkkynen ja Ida Paavolainen

Liite 2.

Sisältö/ muoto mediakasvatusopasta varten 17.1.2018

1. Millainen mediakasvatus oppaan sisältö palvelee teitä parhaiten?
2. Millainen teoriaperusta on teille hyödyllisin?
3. Onko jokin tietty mediakasvatuksen osa-alue, johon toivoisitte meidän painottuvan?
4. Missä muodossa toivotte oppaan olevan? (Toimintakortit, kansio, tulostettu versio, sähköinen versio...)
5. Muita toiveita.

Kiitos vastauksestanne!

Terveisin, Kaisa Tynkkynen ja Ida Paavolainen

Liite 3.

JOHDANTO

Sosionomiopiskelijat Lahden ammattikorkeakoulusta toteuttivat toiminnallisen opinnäytetyön Päiväkoti Teemulaan. Tavoitteena oli laatia mediakasvatusopas, jonka sisältöön vaikuttivat lapsiryhmä ja päiväkodin henkilökunta. Tietoa lapsiryhmän osallisuudesta ja toiveita oppaaseen hankittiin toiminnallisella viikolla, jolloin lapset saivat suunnitella ja toteuttaa Teemulan lehden.

Media määrittää ihmisten arkea koko ajan enemmän. On havaittu, että lapset seuraavat mediaa jo kolmen vuoden iässä säännöllisesti. Aikuisten ja kasvattajien rooli on tärkeässä asemassa lasten median käytössä ja oma asenne mediaan on hyvä käsitellä. Mediakasvatuksella tarkoitetaan opastusta mediataitoihin, jotka ovat tärkeitä taitoja ja isossa osassa nykyajan yleissivistystä.

Mediakasvatus on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa aiheena uusi ja keskustelua herättävä. Mediakasvatus sisältyy laaja-alaisista osaamisen alueista monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologian alle, joten se tulee olemaan tärkeä osa varhaiskasvatusta. Laatimamme opas antaa lukijalle tiiviin tietopaketin siitä, mitä mediakasvatus on. Oppaan rinnalle teimme 20 toimintakorttia, jotka on jaoteltu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueisiin.

MITÄ MEDIAKASVATUS ON?

- Mediakasvatus on kasvua ja oppimista median maailmassa.
- Mediataitoja opetellaan tutustumalla erilaisiin medioihin (lehdet, kirjat, televisio, radio...) , tulkitsemalla, tekemällä itse, ilmaisemalla ja tutustumalla erilaisiin digitaalisiin välineisiin.
- Mediakasvatuksessa tulee huomioida lasten yksilöllisyys ja erilainen kehitys toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa.
- Mediakasvatuksen ja median tulkitsemisen kannalta on tärkeää faktan ja fiktion erottaminen.
- Lapset oppivat tutkimalla, kokeilemalla ja keksimällä. Mediakasvatus mahdollistaa lapsen aktiivisen ja itsenäisen tavan oppia.
- Mediakasvatuksessa on tavoitteena kehittää lapsen taitoa kertoa omasta mediakokemuksestaan ja siihen liittyvistä tunteista.
- Mediakasvatus auttaa lasta ymmärtämään median toimintaa ja mahdollistaa lapselle uuden keinon ilmaista itseään.
- Aikuisten vastuulla on kontrolloida median määrää ja sen käyttöä lapsen elämässä.
- Rajojen asettaminen ja median riskien tunteminen ovat kasvattajien vastuulla.

MONILUKUTAITO

- Erilaisten viestien tulkinta ja niiden tuottamisen taito ovat monilukutaitoa.
- Monilukutaidon pohjana on kattava tekstikäsitys, jossa erilaiset tekstit voivat olla esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.
- Monilukutaitoon sisältyy monia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito.
- Aikuiset tutkivat ja havainnoivat lasten kanssa tieto- ja viestintäteknologisia välineitä, sovelluksia ja pelejä.
- Digitaalista dokumentointia toteutetaan monipuolisesti.
- Lapset saavat kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse -> Luova ajattelu, yhteistoiminta ja lukutaito kehittyy.

LASTEN OSALLISUUS MEDIKASVATUKSESSA

- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) osallisuus on tärkeässä roolissa. Lasten osallistaminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on olennainen keino varhaiskasvatuksen osallisuuden lisäämiseksi ja toimintakulttuurin kehittämiseksi.
- Lapsen osallisuutta yhteisöön parannetaan positiivisella kokemuksella aidoista kohtaamisista ja tuntemusta ymmärretyksi tulemisesta.
- Mediakasvatuksessa lapsiryhmä pääsee suunnittelemaan ja toteuttamaan mediaa monilla eri menetelmillä.
- Lapsiryhmän mielenkiinnonkohteet ja vahvuudet ovat pohjana osallisuuden toteutumiselle.
- Kasvattajalla tärkeä rooli lapsiryhmän havainnoijana.
- Osallisuudessa aikuiset ja lapset tekevät yhdessä päätöksiä, johon kaikki ovat saaneet vaikuttaa.
- Toiminnallinen oppiminen on pienille lapsille ominaista: tutkien, liikkuen, leikkien ja itseä ilmaisten – myös digitaalisessa mediakulttuurissa.

KIELEN RIKAS MAAILMA

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lasten kielen kehitystä monipuolisesti. Lapsia kannustetaan vuorovaikutukseen toisten kanssa ja lisätään kiinnostusta suulliseen ja kirjalliseen kieleen.

- Kaikkea kirjallista materiaalia voi käyttää mediakasvatuksessa ja monilukutaidon kehittämisessä: Kirjat ja lehdet
- 5-6- vuotiaat: Lukimat, Ekapeli <http://www.lukimat.fi/lukeminen> Kirjaimia voi piirtää tabletille Molla-sovelluksella.
- Perinteisiä satuja voi kuunnella näyttelijöiden lukemana sivustolta <http://www.satunetti.fi/>
- Valmiita tarina kuutioita on sadutukseen monilla teemoilla sekä sovelluksena: Rory's Story Cubes
- Ilmaisia kuvapankkeja: <https://unsplash.com/> ja <https://barnimages.com/>
- Vuorovaikutustaitoja voi kehittää pelaamalla tuttuja pelejä tabletilla kaverin kanssa, kuten neljänsuora ja kahden pelaajan yksinkertaiset pelit

ILMAISUN MONET MUODOT

Ilmaisun monet muodot oppimisalue pitää sisällään musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun. Taiteen tekeminen eri välineillä antaa lapsille mahdollisuuden saada kokemusta taiteen tuottamasta tunteesta.

- Lapsi ja kamera
- Animaation tekemiseen soveltuvia ohjelmia ovat Androidille; Stop motion- ja Toontastic, FlipaClip, Applelle: iMotion
- Värityskuvat lähtevät liikkeelle: <http://www.quivervision.com/>
- Editointi: Android VideoShow, MyMovie. Apple iMovie
- Elokuviin liittyviä tehtäviä ja arviointeja varhaiskasvattajille löytyy sivustoilta <http://www.media-avain.fi/> www.koulukino.fi
- Musiikin tekemiseen soveltuva ohjelma: Nuottiniitty alle 5-v.
- Askartelu- ja kädentaitojen ideointiin ja tekemiseen voin katsoa aikuisen valitsemia ohjevideoita, kuten Pikku kakkosen taitokset ohjelma: <https://areena.yle.fi>, Pinterest ja YouTube -videot

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Lapsia tuetaan lähiyhteisön hahmottamisessa ja siinä toimimisessa. Eettisten kysymysten pohtiminen ja uskonto sekä katsomus asioihin tutustuminen auttaa lapsia ymmärtämään elinympäristöään. Lasten kanssa tutkitaan historiaa, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Mediakasvatus auttaa lapsia ilmaisemaan itseään yhteisössä.

- Aparaattisaari on esiopetukseen suunniteltu sivusto, jossa on tarinallinen peli. Lisäksi erikseenkin käytettäviä tarinoita, joihin liittyy mediatehtäviä. <http://www.aparaattisaari.fi>
- Pelejä löytyy esimerkiksi: <http://yle.fi/pikkukakkonen/#!/>
- Väestöliitto on julkaissut pelin/piirtoalustan, johon lapsi voi äänittämällä ja piirtämällä kertoa omasta päivästänsä. Oma päivä -sovellus
- Sovellus: Yle Lasten Areena tarjoaa monipuolista materiaalia
- Katsomuskasvatukseen soveltuvia pelejä: Androidille ja Applelle
- Tutustuttaa lapsen Raamatun kertomuksiin. Lasten Raamattu -sovellus

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Lapsia innostetaan tutkimaan ja toimimaan omassa lähiympäristössä. Ajattelua kehitetään matemaattisten tehtävien ja asioiden luokittelun avulla. Monilukutaito ja teknologiakasvatus auttavat lapsia luovien ratkaisujen tekemiseen.

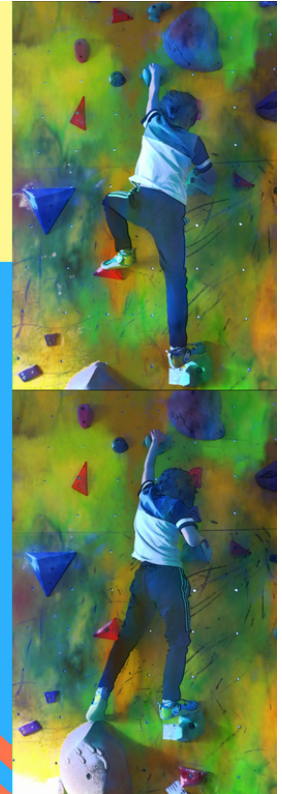
- Karttoja voi hyödyntää sähköisenä: Google maps, Sport Tracker
- Varhaiskasvatukseen suunnitellut materiaalit Haltijan kuiskaus, Herkkienkorvien tehtäväkortit 1 & 2 tukevat monilukutaidon kehittymistä.
- Erilaisia helppoja pelejä netissä: <http://papunet.net/pelit/pelit>
- http://www.oppijailo.fi/lapset_ja_nuoret ja <http://yle.fi/pikkukakkonen/#!/>
- Kamerakynä tekniikka: <http://kaikkikuvaa.fi/edu/>
<https://youtu.be/RVH7yxpqXJ4>
- Muotojen ja värien luokittelua. Sovelluksi Applelle: Busy Shapes & colors. Sovelluksia Androidille: Muodot ja värit
- Möllit ongelmanratkaisupeliä voi pelata yksi tai kaverin kanssa: Möllit pelisovellus

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN

Itsestään huolehtimisen taitojen opettelu parantaa lapsen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Lapsen päivittäinen ohjaaminen liikunnassa, ruokailussa, terveydessä ja turvallisuudessa antavat pohjan lapsen hyvinvointinnille.

- Liikenneturvan kehittämän Filla & Rilla digitaalinen oppimisympäristö ala-asteikäisille, mutta sitä voi hyödyntää myös varhaiskasvatuksessa. <https://fillarilla.fi>
- Sovelluksia Appellelle: Voit harjoitella pukeutumista Pikkuisten pukuleikit sovelluksen avulla (2-v ylöspäin)
- Ruokailuun liittyviä asioita: Toca kitchen monsters -sovelluksella.
- Digiloikka leikkiin -blogi sisältää loistavia esimerkkejä digitaalisten välineiden yhdistämisestä liikuntaan ja leikkeihin: <http://digiloikkaleikkiin.blogspot.fi/>

KIRJALLISUUTTA AIHEESTA

- Monipuolisesti mediakasvatusta eri median alueilla **Mediametkaa! kirjasarja osat 1-7**
- Pedagoginen ja digitaalinen dokumentointi ovat yhteydessä mediakasvatuksen menetelmiin. Tämä kirja toimii hyvänä oppaana aiheeseen. **Rintakorpi K. ja Vihmari-Henttonen E. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa.**
- Kattava kirja mediakasvatuksesta. Lapsen osallisuus ja tekeminen näkyy kirjan toimintatuokioissa. **Kylmänen T. Mediamylly. Kasvattajan opas esi- ja alkuopetuksessa.**
- Lasten valokuvauksesta tehty tutkimukseen perustava teos. **Setälä P. 2012. Lapsi kuvan takana. Erityisiä piireitä lasten valokuvailmaisussa.**

LINKKIVINKKEJÄ, OPPAAN JA TOIMINTAKORTTIEN LÄHTEET

- **Mediahyrrästä** löytyy ikäryhmittäin monipuolisia toimintatuokioita. <http://mediahyrra.mediakasvatus.fi/>
- **Oivalluksia eskarista** -materiaalissa on sata toiminnallista tuokiota arjen oppimisesta ja osallisuudesta. <https://oivalluksiaeskarista.files.wordpress.com/2017/12/100-oivallusta-mediareppuun.pdf>
- **Kansainvälisen audiovisuaalisen instituutin** julkaisu kasvattajalle sisältää tietopaketin mediasta. <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapsetjamedia.pdf>
- **MLL:n** materiaali on toimiva paketti työyhteisölle, joka haluaa kehittää taitoja mediakasvatuksessa. Lopussa myös toimintatuokiovinkkejä. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/mlfi/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf
- **MLL:n** toteuttama opas sisältää lähes viisikymmentä toimintatuokiota mediakasvatukseen. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/mlfi/prod/2018/01/22105733/MLL_Mediatehtavia_varhaiskasvatukseen_www.pdf
- **Viihdevintiöt** sivusto tuottaa ajankohtaisia vinkkejä lapsille tehdyistä peleistä ja sivustoista. www.viihdevintiot.com
- Ajankohtaista tietoa **peleistä** löytyy sivustolta <http://www.pelikasvatus.fi>
- **Mediataide** esittyy monipuolisesti AV-arkin tuottamalla sivustolla ja sieltä löytyy tehtäviä varhaiskasvatukseen <http://mediataidekasvattaa.fi/>

OPPAAN JA TOIMINTAKORTTIEN LÄHTEET

Henriksson A. & Pentikäinen L. 2006. Mediameikka! -Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Gummerus kirjapaino Oy: Jyväskylä

Stakes. Opetusministeriö. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Painotalo Seiska Oy: Iisalmi

Korhonen A. 2002. Mediakasvatus yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Teoksessa Sintonen S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tammer-Paino Oy: Tampere, 52.

Garitaonandia C., Garmendia M., Kirwill L. & Martinez Fernandez G. 2009. Parental mediation. Teoksessa Haddon L. & Livingstone S. (toim.) Kids online. Opportunities and risks for children. Policy press: Great Britain, 199-200

Mustonen A. 2002. Mediakasvatus yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Teoksessa Sintonen S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tammer-Paino Oy: Tampere, 65-66

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus [viitattu: 23.10.2017] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016/1. [viitattu 28.10.2017] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Lilo & Stitch

KIITOS!

Sosionomiopiskelijat
Ida Paavolainen
Kaisa Tynkkynen

Kielten rikas maailma

Kuunnellaan ja piirretään satua

Kuunnellaan satu ja eläydytään siihen piirtäen. Tehtävä soveltuu 4-vuotiaasta ylöspäin. Tämä saman voidaan tehdä myös digitaalisesti Adobe Photoshop Skeetch digimaalaus ja piirustus sovelluksella. Tavoitteena saduista nauttiminen, sadun käsittely piirtäen ja keskustellen sekä internetin monipuolisuuden ja turvallisen käyttämisen oppiminen. Sivustolta <http://www.satunetti.fi> löytyy noin 30 valmiiksi luettua satua. Satuja lukemassa ammattinäyttelijät.

Kielten rikas maailma

Levyraati

Järjestetään lasten kanssa levyraati, johon jokainen lapsi ja aikuinen saa tuoda oman lempi kappaleensa. Kappale voidaan soittaa joko cd:ltä tai tietokoneen kautta. Ennen kuuntelua lapsia kehoitetaan kuuntelemaan, mistä laulu kertoo.

Toiminnassa lapset saavat mahdollisesti myös historian havinaa, kun aikuisten valitsemat kappaleet saattavat olla aika vanhoja.

Kappaleet kuunnellaan ja jokaiselle annetaan pisteet, esimerkiksi yhdestä viiteen. Ryhmän ikäjakautaman mukaan pisteiden annossa voidaan käyttää sormia apuna tai kuvakortteja joissa on hymynaamoja.

Lasten kanssa keskustellaan myös mistä kappaleet kertovat.

Lopuksi katsotaan, mikä kappale sai eniten ääniä.

Tavoitteet: Musiikillinen ilmaisu ja tunteminen, osallisuus, vaikuttaminen, monilukutaito.

Kielten rikas maailma

Monen muotoiset kirjaimet

Tutkikaa lasten kanssa kirjaimia ja niiden muotoja. Muodostakaa niitä oman kehon, luonnonmateriaalien, tikkujen, muovailuvahan tai vaikka langan avulla.

Kuvatkaa kirjaimet, jonka jälkeen niitä voi käyttää erilaisiin tarkoituksiin.

Tavoite: Kirjainten tutuksi tuleminen, oman kehon hahmotus, silmän ja käden yhteistyö, kameran käyttö.

Kielten rikas maailma

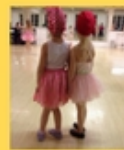
Tarina kolmesta kuvasta

Soveltuu 5-6-vuotiaille. Tavoitteet: Kuvanlukutaidon ja tarinankerronnan harjoittelu ja mielikuvituksen hyödyntäminen ja kehittyminen.

Lapset saavat valita aikakauslehdistä leikatuista kuvista kolme kuvaa, joiden pohjalta he saavat pareittain tehdä tarinan valitsemistaan kuvista.

Alku, keskikohta ja loppu 3 kuvan pohjalta. Lapset saavat halutessaan esittää tarinan muulle ryhmälle. Aikuinen voi tarvittaessa auttaa lapsia saduttamisen avulla.

Aikuinen kirjaa tai äänittää sadun.

Ilmaisun monet muodot

Eläinliikuntaa

Leikataan erilaisista aikakauslehdistä kuvia eläimistä.

Matkitaan niiden liikkumista ja ääntelyä.

Tavoitteet: Aikakauslehtiin tutustuminen, eläytyvän kuvalukutaidon kehittyminen ja liikunta.

Ilmaisun monet muodot

Taidetta luonnonmateriaaleista

Lähdetään retkelle luontoon.

Lapset saavat tehdä oman taideteoksen

luonnonmateriaaleista ja kuvata sen. Kuvat tulostetaan ja niistä kootaan taidenäyttely päiväkodille.

Tavoite: Oppia kameran käyttöä, taiteellinen luominen ja ilmaiseminen.

Tarvikkeet: Kamera

Ilmaisun monet muodot

Unelmien päiväkot

Leikataan lehdistä kuvia ja koostetaan niistä lasten unelmien päiväkot. Kuvien lisäksi lasten kertomuksia kirjoitetaan ylös ja taideteos laitetaan päiväkodin seinälle. Tai

Etsitään tietokoneella kuvia, joita on lupa käyttää. Esimerkiksi,

<http://papunet.net/kuva/>

Tavoite: Saadaan lasten ääni kuuluville ja vanhemmille ja työntekijöille tärkeää tietoa, osallisuus, lapsilähtöisyys, aikakauslehtiin tutustuminen.

Ilmaisun monet muodot

Kenen ääni?

Soveltuu 4-vuotiaasta ylöspäin.

Tavoite: Oman äänen käyttö, kuuntelu, ryhmässä toimiminen, osallisuus.

Leikitellään lasten kanssa äänien avulla. Lapsille voidaan määritellä, mitä jokainen sanoo. Äänet nauhoitetaan ja yhdessä arvuutellaan, kuka äänitteen on tehnyt.

Leikkiä voi vaikeuttaa muuntelemalla ääntä.

Toimintaa voi muokata tilanteen mukaan esimerkiksi eläinten äänten opetteluun tai laulun sanojen opetteluun. Ryhmän isommat lapset voivat tehdä opetusäänitteen pienemmille.

Minä ja meidän yhteisömme

Raamatun kuvien tulkitseminen

Aikuinen valitsee lasten Raamatusta, kirjoista, lehdistä tai internetistä raamatun kertomuksiin liittyviä kuvia. Lasten kanssa tutkitaan kuvia ja keskustellaan niistä.
Apukysymyksiä:
Mitä kuvasta tulee mieleen?
Pidätkö kuvasta? Miksi? Miksi et?
Mitä kuvassa on?
Keksi kuvalle nimi.
Mitä kuvassa tapahtuu?

Minä ja meidän yhteisömme

Yhteiset kaveruussäännöt

Kokoonnutaan pohtimaan yhdessä mitä kaveruuteen liittyy. Aikuinen kirjaa ylös ryhmän kaveruussääntöjä. Lapset saavat kertoa ja suunnitella kuinka säännöt kuvataan. Lapset voivat halutessaan toimia itse malleina kuvissa.
Tärkeää pohtia myös mitä ei saa tehdä.
Lopuksi säännöistä tehdään esimerkiksi juliste päiväkotiin.
Tavoite: Tunnetaitojen kehittyminen, osallisuus, vaikuttaminen ja ryhmänä toimiminen.

Minä ja meidän yhteisömme

Leikin pyörteissä

Videoikaa lasten leikkejä ja katsojaa videoita yhdessä lasten kanssa. Keskustelua voi herättää kysymyksillä: Mitä leikissä tapahtuu? Ketkä oli leikissä mukana? Oliko leikki uusi vai jatkuiko edelliseltä päivältä? Jatkuuko leikki myöhemmin? Miten leikki voisi jatkua? Häiritsikö joku asia leikkii? Tehkää muistiinpanoja lasten kertomista vastauksista ja tarinoista.

Tavoite: Lasten leikin ja vuorovaikutuksen havainnointi, leikin dokumentointi, Pedagogisen dokumentoinnin reflektio lasten ja aikuisten kanssa.

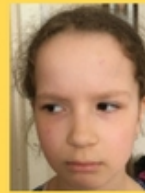
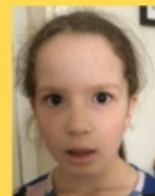
Minä ja meidän yhteisömme

Tunnekortit

Tehdään lasten kanssa tunnekortit. Lapset saavat joko olla itse malleina kuvissa erilaisin ilmein tai muovailta/piirtää tunteistaan.

Tunteet kuvataan kameralla ja kuvat laminoidaan käyttökelpoisiksi tunnekorteiksi päiväkotiin. Tunnekortteja voi käyttää apuna keskusteluissa esimerkiksi lastenohjelmista ja peleistä lasten kanssa, sillä ne voivat herättää monenlaisia tunteita.

Tavoite: Oppia tunnistamaan tunteita, kameran käyttö, ryhmänä toimiminen, tunteiden ilmaisu.

Tutkin toimin ympäristössäni

Rakenna ja opeta muille

Rakenna lasten kanssa yhdessä jumpparata tai liikennepuisto. Kuvatkaa puistosta video, jossa opetatte liikkeitä ja ohjeet päiväkodin muille lapsille. Videossa voi esiintyä toimintaa, haastatteluita ja tärkeitä tietoiskuja lasten omalla tyylillä. Editoi video pienessä lapsiryhmässä valmiiksi muutaman minuutin ohjevideoksi iMovien tai Video show sovelluksen avulla.

Tavoite: osallistaa lapsia kehittämään erilaisia liikuntaratoja, oppia jakamaan tietoa ja ohjeita videon muodossa.

Tutkin toimin ympäristössäni

Digiloikka liikuntaan

Tavoite on yhdistää digitaalinen gps-laitte, kuvien piirtäminen, reittien ja karttojen tutkiminen sekä liikuntaan motivoiminen. Valitse paikaksi iso vapaa alue. Tarvitset sovelluksen, joka tallentaa reittiä. Näitä ovat esimerkiksi HeiaHeia, Sport Tracker tai aktiivisuusranneke. Lapset saavat ensin suunnitella mikä kuva aletaan kartalle piirtää. Sitten lapset lähtevät toteuttamaan suunnitelmaa ja aikuinen aloittaa reitin tallennuksen ja kulkee laitteen kanssa perässä tai lapset kuljettavat sitä mukanaan. Reittiä eli kuviota voidaan laitteesta riippuen tarkastella tehtävän aikana tai vasta lopuksi.

Tutkin toimin ympäristössäni

Valokuvasuunnistus

Lapset saavat itse kuvat tabletilla päiväkodin pihalla olevia paikkoja ja yksityiskohtia. Seuraavaksi kuvataan lapsen keksimä liike videolle, kuten kyykkyhyppy, polvennosto tai tasajalkahyppy. Kuvat ja videot yhdistetään esimerkiksi VideoShow -sovelluksella. Valokuvasuunnistus toimii pienissä ryhmissä tabletin avulla ja kun ryhmä on löytänyt uuden rastin, niin he tekevät videolta nähdyn liikkeen.

Tutkin toimin ympäristössäni

Lelut kirjastokierrokselle

Lapset saavat viedä oman tai päiväkodin lelun kirjastoon seikkailulle. Lelut esitellään muille. Lapsia ohjataan valitsemaan kirjastosta lempikirja tai muu materiaali (äänikirja, dvd) ja esitellä se omalle lelulle. Tämän jälkeen lapsi saa kuvata lelun mielenkiintoisessa paikassa kirjastossa. Ohjaaja näyttää lapsille muutamia vaihtoehtoja kuvaukseen lasten ideoinnin pohjaksi. Kuvat voidaan tulostaa, tai niitä voidaan tarkastella tabletilla yhteisesti. Lopuksi lainataan valittu kirja, jotta sitä voidaan tutkia vielä päiväkodilla lisää. Jos kuvat tulostetaan, niin niistä voi koota kirjastolle pienen näyttelyn. Tavoite: valokuvauksen opettelu ja kuvauspaikkojen valinta uudessa ympäristössä.

Kasvan liikun kehityn

Liikkuvaa taikuutta

Kuvatkaa videolle tai animaatio-ohjelmilla (Stop motion tai iMotion) liikesarjoja, jotka ovat mahdollisia tehdä oikeassa elämässä, kuten pöydän yli hyppääminen, liukumäestä laskeminen alhaalta ylöspäin ja seinän läpi kävely. Seinän läpi kävelyn voi tehdä animaation lapsiryhmän tai lelujen kanssa. Lapset tai lelut asettuvat seinän eteen jonoon ja kuvaaminen aloitetaan. Ensimmäinen lapsi/lelu liikkuu lähemmäs seinää ja muut pysyvät paikoillaan. Sitten jonon ensimmäinen lapsi poistuu kuvasta ja muut pysyvät edelleen paikallaan. Näin jatketaan jokaisen lapsen kohdalla ja lopulta kuvataan tyhjää seinää. Kuvauksen jälkeen animaatio katsotaan yhdessä ja keskustellaan siitä, onko tämä mahdollista tehdä oikeasti. Samalla voidaan pohtia muita median ihmeellisiä esimerkkejä mihin lapset ovat törmänneet lastenohjelmissa. Tavoite: Illuusion tuottaminen, turvataidoista keskusteleminen, median kriittinen arviointi.

Kasvan liikun kehityn

Liikuntaleikit uusin hahmoin

Keksikää perinteisiin leikkeihin medioista tuttuja hahmoja, joista lapset ovat juuri silloin kiinnostuneita. Esimerkiksi Maa-meri-laiva-leikki voidaan leikkiä Tatu- Outola -Patu versiona tai lapset voivat itse keksiä säännöt pokemon tai pipsa possu - hippaan. Tavoite: Motivoida lapsia liikkumaan median hahmojen avulla, lasten osallisuus

Kasvan liikun kehityn

Mitä syödään

Tutkitaan lehdistä erilaisten syötävien asioiden kuvia ja leikataan niitä irti. Tämän jälkeen luokitellaan kuvia eri ryhmiin, kuten maitotuotteet, viljatuotteet, lihat, kasvikset ja herkut. Kuvien avulla keskustellaan ruuan alkuperästä ja terveellisistä/epäterveellisistä ruoista, lempi-/inhokki ruuista sekä päivittäin tarvittavista ravintoaineista. Lopuksi rakennetaan kuvista ryhmän oma terveellinen ruokaympyrä.

Tavoite: Tutustua erilaisiin terveellisiin ruokiin ja luokitella eri ruoka-aineita

Kasvan liikun kehityn

Kasvun tarkkailua

Kuvatkaa ryhmän lapset yksitellen aikuisen tai esimerkiksi ulkona liukumäen vieressä syksyllä ja keväällä. Kuvien ottamisen jälkeen tutkikaa niissä näkyviä muutoksia yhdessä lapsen kanssa.

Tavoite: tehdä näkyväksi lapsen fyysisen kasvun kehitys, digitaalinen kuvaus

